

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Andra Kammaren. N:o 23.

Lördagen den 23 Mars

kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 16 dennes förda protokoll.

§ 2.

Herr talmannen anmälde, att enligt ingifven dödsattest kammarens till lefnadsåren äldste ledamot, representanten för Stockholms stad, fabrikören Conrad Theodor Svanberg under gårdagen afidit.

Den återopade dödsattesten upplästes derefter och befans så lydande:

Att fabrikören och riddaren herr Conrad Theodor Svanberg, boende i Stockholm vid Herkulesgatan n:o 5, qv. Thorviggen, afled derstädes den 22 mars 1889 kl. 5,30 e. m. i en ålder af 72 år, 6 mån. och 6 dagar, intygar härmed

Stockholm den 23 mars 1889.

V. Kjerner.

Med. Dr.

Efter sålunda erhållen underrättelse om detta dödsfall beslöt kammaren, uppå hemställan af herr talmannen, att jemlikt föreskriften i 28 § riksdagsordningen till Konungen ingå med anmälan om den inom kammaren sålunda uppkomna ledighet; och blef ett i sådant afseende på förhand uppsatt skrivelseförslag, som nu upplästes, af kammaren godkänt.

§ 3.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda:

statsutskottets utlåtanden n:is 8 och 10;

Andra Kammarens fjerdje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 23; och

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 24.

Andra Kammarens Prot. 1889. N:o 23.

§ 4.

Ordet lemnades härefter till

Herr vice talmannen L. O. Larsson, som yttrade: Jag tillåter mig föreslå den förändring i föredragningslistan, att statsutskottets utlåtande angående nionde hufvudtiteln flyttas framför det om sjunde hufvudtiteln.

Den af herr vice talmannen sålunda gjorda framställning bifölls.

§ 5.

*Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.*

Till behandling förekom först konstitutionsutskottets memorial n:o 4, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

Till konstitutionsutskottet hade, på derom hos vederbörande gjord framställning, blifvit öfverlemnade de sedan sistlidne riksdags början och intill början af den innevarande i statsrådet förda protokoll.

Med anledning af derom framställd begäran hade till utskottet vidare öfverlemnats en emellan utrikesdepartementet och Kongl. Maj:ts beskickning i Madrid förd skriftvexling angående underhandlingar med spanska regeringen i syfte att från spansk sida erhålla förklaring, att tackjern icke inbegreps under den i tariffen B till den emellan de Förenade rikena och Spanien gällande handelstraktaten förekommande under rubrik "andra metaller, oarbetade".

Derjemte hade, enligt Kongl. Maj:ts vid ministeriel föredragning den 31 sistlidne december fattade beslut, konstitutionsutskottet fått emottaga samtliga ministeriella protokoll rörande de förhandlingar med Spanien, som föranledts af den nya spritbeskattningen i nämnda land, nemligen för den 12, 20 och 29 juni, 29 augusti, 3, 15 och 28 november samt 31 december 1888.

Vidare hade från Första Kammaren till utskottet remitterats ett af herr L. O. Smith hos kammaren afgifvet yttrande, innefattande anmärkningsanledning mot hans excellens herr ministern för utrikes ärendena för behandlingen af frågan angående nyssnämnda spritbeskattning, hvarjemte till utskottet öfverlemnats åtskilliga af herr Smith till Första Kammaren ingifna, denna fråga rörande handlingar.

Vid den granskning af omförmälda protokoll och handlingar, som, i öfverensstämmelse med grundlagens föreskrift, blifvit företagen och nu fullbordad, hade utskottet, enligt hvad utskottet i nu föreliggande memorial anmälde, hvarken funnit skäl att emot någon statsrådets ledamot tillämpa § 106 regeringsformen eller ansett anledning förekomma att framställa någon anmärkning på grund af § 107 af samma grundlag.

Vid memorialet var fogad en reservation af herrar *S. F. Norén*, *P. Larsson* i Fole, *Ivar Månsson*, *P. Nilsson* i Råby, *P. Pehrsson* i Norrsund och *A. Svenson* i Bossgården, hvilka ansett, att utskottet bort enligt 107 § regeringsformen för Riksdagen anmäla ett af Kongl. Maj:t efter föredragning af chefen för finansdepartementet och på tillstyrkan af statsrådets öfrige närvarande ledamöter den 5 oktober fattadt beslut, dels att såsom vilkor för erhållande af fullständigt afgangsbetyg från vare sig någon af statens skogsskolor eller skogsinstitut skulle för de lärlingar och elever, som hädanefter vid läroverken inskrefvos, fordras att hafva med nöjaktig skicklighet genomgått de militära öfningar, som i en af chefen för landförsvarsdepartementet utarbetad promemoria för hvartera slaget af läroverk funnos upptagna, dels ock att kongl. domänstyrelsen skulle erhålla nådig befallning att med ledning af de i öfrigt i promemorian föreslagna bestämmelser afgifva underdånigt förslag till de förändringar i gällande stadgar för de allmänna skogsläroverken af den 13 april 1886, som af den stadgade öfningsskyldigheten måtte påkallas.

Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Sven Nilsson: Jag hade för min del väntat, att någon af reservanterna mot konstitutionsutskottets föreliggande betänkande skulle begära ordet för att försvara sin reservation. Men då så icke skett, föreställer jag mig, att de endast velat köra upp med sitt grofva artilleri med stora kanoner, utan att våga lossa skott.

Då jag emellertid icke blifver i tillfälle att uttala mig i denna fråga, då den förekommer under sjunde hufvudtiteln, skall jag nu bedja att få säga några ord i anledning af konstitutionsutskottets förevarande hemställan, i synnerhet som jag anser, att hos konstitutionsutskottet denna gången förelegat frågor till granskning af så märklig art, att de icke af kammaren med tystnad böra förbigås.

Hvad då först beträffar frågan om statsrådets beslut den 5 oktober 1888, hvarigenom eleverna vid skogsinstitutet och skogsskolorna blifvit ålagde ökad värnpligt, så lär det detta beslut väl vara sådant, att icke vårt nya statsskicks historia och knappast historien dertförinnan kan uppvisa maken. Regeringen har här företagit sig att utan Riksdagens medverkan stifta en särskild bevaringslag vid sidan af den, som Konung och Riksdag gemensamt stiftat. Då Konung och Riksdag antagit den nya värnpligtslagen, hade man gjort sig den föreställning, att denna lag skulle gälla för alla svenske män, d. v. s. tillämpas lika för alla. Man hade väl icke kunnat tro, att Kongl. Maj:t på egen hand skulle, såsom nu skett, göra en utsträckning af allmänna värnpligten för särskilda svenska medborgare. Så har likväl skett genom nämnda beslut af den 5 oktober 1888, då utöfver de bestämmelser, som innehållas i nu gällande värnpligtslag, Kongl. Maj:t bestämt, att lärjunge vid lägre skogsskola skall under

Angående
verkställd
granskning af
statsrådsproto-
kollen.
(Forts.)

75 dagar och elev vid skogsinstitutet dessutom under 105 dagar genomgå militära öfningar tillsammans med vissa af arméns indelta och värfvade trupper. Utom detta har Kongl. Maj:t föreskrifvit 5 timmars praktiska och teoretiska militära öfningar i veckan för elev vid skogsinstitutet. Men Kongl. Maj:t har icke ens varit nöjd med detta, utan har genom detta beslut sökt göra en helt och hållet ny arméorganisation, derigenom att Kongl. Maj:t påbjudit, att de elever, som undergått denna militära utbildning, skola utgöra befäl och underbefäl i reserven, sedan dessa personer lemnat skogsinstitutet eller skogsskolorna och blifvit statens tjänstemän. Det har icke ens ansetts vara tillräckligt att göra denna föreskrift bindande för dem, som stanna i statens tjänst, utan bestämmelsen har blifvit utsträckt att gälla, äfven om eleven icke kommer att stanna i statens tjänst. Äfven sedan han öfvergått till det enskilda lifvet skall han i alla fall underkasta sig den militära skyldigheten att fortfarande stå kvar i arméns reserv såsom befäl och underbefäl. Jag kan för min del icke annat än i främsta rummet högeligen beklaga, att Kongl. Maj:ts rådgifvare tillstyrkt Konungen att fatta ett sådant beslut, som så djupt ingriper i svenska folkets rättighet att stifta sina lagar. Att detta Kongl. Maj:ts beslut icke varit klokt, skall nog framtiden utvisa, så framt man nemligen låter Kongl. Maj:ts förslag fortgå på denna väg, genom att detta Kongl. Maj:ts beslut tolereras af Riksdagen. Om så sker, hvad har Riksdagen då för garantier för att Kongl. Maj:t icke skall fortsätta på samma bana och göra nya värnpligtslagar, som ålägga, om icke alla, åtminstone en stor del af svenska folket ökad bevärningspligt, utöfver den af Konung och Riksdag grundlagsenligt fastställda. Med den uppfattning svenska folket har om allmänna värnpligten och med den oro och jäsning, som råder i landet öfver detta damoklessvärd, som hänger öfver svenska folkets hufvud, och nu synes blifva ytterst farligt, kan man lätt tänka sig, hvilket intryck detta beslut skall göra i landet. För min del kan jag åtminstone icke annat än finna det oklokt, att regeringen på detta sätt framalstrat en ovilja bland vårt folk, som, det kan ifrågasättas, icke befästar, utan snarare förminskar förtroendet emellan Konungen och folket. Jag ogillar således på det allra högsta det beslut, som i denna fråga fattats, hvarigenom grundlagens föreskrifter icke blifvit följda, då regeringen stiftat en ny lag vid sidan om den, som Konung och Riksdag gemensamt stiftat till efterlefnad.

Men det är äfven en annan sak, som jag för min del finner vara ganska betänklig, åtminstone innan man får upplysningar om, huru dermed förhåller sig. Ingen af Konungens rådgifvare är nu närvarande i kammaren, eljest skulle jag hafva anhållit om en upplysning i en fråga, hvaröfver det hvilat något dunkel, som kunde vara af intresse för svenska folket att få skingradt. Det heter nemligen i statsrådsprotokollet under 7:de hufvudtiteln i det uttalande, som af herr finansministern afgifvits, sedan han omtalat anslagsbehofven och aflöningsstaten för skogstjänstemännen och i sammanhang härmed öfvergått till redogörelsen i nu

föreliggande fråga: "Sedan fråga blifvit väckt" o. s. v. rörande öfningarna vid skogsläroverken. Det brukar i en kongl. proposition, när det redogöres för en fråga, som blifvit väckt inom Konungens råd, omtalas, hvilken af statsrådets ledamöter som väckt denna fråga på tal, men det lemnas man i full okunnighet om i detta protokoll och man sväfvat i fullständig ovetskap om, hvilken som väckt denna fråga. Jag tror därför, att för att icke ansvaret i denna del skall komma att hvila på den, som icke har ansvaret, det varit önskligt, att Konungens rådgifvare uttalat till protokollet, hvilken som väckt denna fråga. Nu lär man väl emellertid icke kunna få denna upplysning, då ingen af Konungens rådgifvare nu är närvarande i kammaren, och svenska folket får väl fortfarande sväfvat i okunnighet derom och stanna på gissningarnes område i denna lika märkliga som viktiga fråga.

Den 8 februari 1888 helsades vi i denna kammare af regeringens främste man med följande ord: "Regeringens förnämsta och viktigaste uppgift nu är att verka för samhällsfridens upprätthållande. Dess lösen är försonlighet, och den räknar på stöd hos alla fosterlandsvänner".

Efter beslutet den 5 oktober 1888 — således samma år som detta yttrande fälles — rörande dessa militära öfningar för eleverna vid skogsskolorna, skall man knappast tro sina ögon, då man läser detta yttrande i Andra Kammarens protokoll. Om man icke själf hört det, skulle man knappt tro, att ett sådant yttrande framkommit från statsministerns sida såsom en helsning till svenska folket. Men det står der, och man har verkligen efter hvad som sedan passerat anledning betvifla, att dessa fridens ord varit så allvarligt menade, då denna försonlighet icke kunde räcka längre än från den 8 februari till den 5 oktober. Är det på det sättet regeringen skall medla försoning och frid med svenska folket, tror jag, att denna regering tagit ofantligt mycket miste om den väg, som den skall gå. Det är på denna fråga, som regeringens främste man ställt till svenska folket och till denna Andra Kammare, — det är på den frågan Andra Kammaren i dag skall svara, huru vida den anser, att regeringen i sitt beslut den 5 oktober 1888 handlat rätt och klokt, då den i strid mot nya beväringsslagen rubbar denna lag, som Konung och Riksdag gemensamt stiftat. Efter den tystnad, som reservanterna iakttagit, kan man icke förutsäga resultatet, men utgången beror på det nya landtmannapartiet, som utgör majoriteten i denna kammare. Det beror på om detta parti i dag skall visa svenska folket, att Kongl. Maj:ts regering har en sådan grundlagsenlig rätt.

Det är äfven en annan fråga, som jag också för min del ansett vara af synnerligen stor vikt, hvilken föreligger i detta konstitutionsutskottsbetänkande — en fråga, om hvilken man kanske icke utan skäl påstått, att den behandling, den fått af regeringen, nedsatt svenska nationen ej blott i egna, utan äfven i utlandets ögon; — jag menar den s. k. spanska spritfrågan. Jag är för min del icke inne i denna fråga, men jag tycker, att det är något egenomligt, att konstitutionsutskottet behandlat en så stor och viktig

*Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)*

Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)

fråga, hvilken icke blott i vårt eget, utan i andra europeiska länder väckt en så synnerligen stor uppmärksamhet, på ett sådant sätt, att man icke får någon den ringaste utredning i densamma. Det är, såsom herrarne veta, en ledamot af riksdagen, hvilken inlemnade ett memorial till konstitutionsutskottet med anmärkning emot Konungens rådgifvare i denna sak. Men konstitutionsutskottet har icke värdigats upptaga saken med ett enda ord hvarken till vederläggning eller upplysning i frågan. Man hade dess hellre kunnat vänta ett motsatt förfarande af konstitutionsutskottet, som det varit praxis förr att så behandla liknande frågor. Jag hänvisar i det fallet till konstitutionsutskottets tillvägagående vid 1876 års riksdag, då en af Riksdagens ledamöter framställde i memorial till utskottets tre särskilda anmärkningar, i anledning af hvilka utskottet i sitt betänkande då lemnade en redogörelse på flera sidor. Man fick då af utskottets betänkande alldeles klart för sig hvad frågan gälde och de skäl, som gjorde att utskottet icke kunde tillstyrka någon åtgärd i anledning af de gjorda anmärkningarna.

Den här förevarande frågan är mycket större och mycket viktigare än de frågor, som då voro å bane, men utskottet har ändock icke värdigats säga ett ord derom, änskönt jag är viss, att svenska folket gerna skulle vilja se en opartisk utredning i frågan, för att kunna bedöma, hvilkendera parten som har rätt eller orätt. Man har väl fått läsa om saken i tidningarne. Tidningsuppsatser äro likväl en sak för sig, men om man fått en utredning från utskottet, der man haft protokoll att tillgå rörande alla de åtgärder, som blifvit vidtagna samt de anmärkningar, hvilka blifvit framställda deremot, så hade man kunnat göra sig ett opartiskt omdöme i saken. Men nu finnes icke någon utväg att komma till rattelse i vare sig det ena eller andra afseendet, då konstitutionsutskottet icke framkommit till Riksdagen med någon utredning i ämnet.

Nu finnes för kammaren endast två vägar att gå, för att uttala sin mening emot konstitutionsutskottet och emot Kongl. Maj:ts åtgärder i de frågor af största vikt, jag nu vidrört. Den ena vägen är att med ogillande af utskottets betänkande lägga memorialet till handlingarna och den andra att återremittera betänkandet till utskottet. Jag anser det vara likgiltigt, om man gör det ena eller det andra, då betydelsen blir densamma. Beslutet kan i alla fall icke blifva annat än en opinionsyttring i frågan. Och det är därför som jag, då jag önskar, att kammaren skall uttala en sådan opinionsyttring särskildt för att få veta, om kammaren gillar eller ogillar Kongl. Maj:ts åtgöranden, nu anhåller om återremiss till konstitutionsutskottet af det föreliggande betänkandet.

Häruti instämde herrar *Carlsson* i Fogelhem, *Jansson* i Krakerud, *Nilsson* i Skärhus, *Göransson*, *Olson* i Stensdalen, *Andersson* i Hasselbol, *Olsson* i Kyrkebol, *Ersson* i Vestlandaholm, *Andreasson*, *Bengtsson* i Boberg, *Wretlind*, *Eriksson* i Elgered, *Gumælius*, *Stjernspetz*, *Broström*, *Björkman*, *Björck*, *Olsson* i Ornakärr och *Bromée*.

Herr Rydin yttrade: Konstitutionsutskottet befinner sig i en egen belägenhet. Om konstitutionsutskottet gör anmärkning, så säger man: hvad är det att komma med sådana der småsaker i enskilda speciella ärenden och i afseende å dem göra anmärkning? Om konstitutionsutskottet tiger, anses utskottet också i det fallet förfara orätt, emedan det finnes en hel mängd personer, hvilka önska att från utskottet erhålla upplysningar, som kunna gifva anledning till en politisk debatt; klander för sådan uraktlåtenhet är dock obefogadt. Ty såsom herrarne veta är konstitutionsutskottets åliggande enligt grundlagen att antingen tillämpa 106 § regeringsformen, då ett grundlagsvidrigt beslut fattats, och låta åtala den felaktige statsrådsledamoten inför riks rätt eller också om det anses, att statsrådets ledamöter samfäldt eller en eller flere af dem uti deras rådslag om allmänna mått och steg icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta eller att någon föredragande icke med oveld, nit, skicklighet och drift sitt förtroendeembete utöfvat, tillkännagifva sådant för Riksdagen. Har konstitutionen ej gjort någon sådan anmärkning, kan icke något kammarens beslut angående utskottets memorial ifrågakomma. Deremot om anmärkning göres, så hafva Riksdagens kamrar att pröfva saken. Grundlagen bestämmer i sådant fall, hvilket förfarande bör iakttagas. Kammaren kan antingen begära vederbörande statsråds entledigande eller också låta frågan förfalla. Allt sedan år 1873 har icke denna kammare fattat något beslut, som afsett att vidtaga någon åtgärd emot statsrådets ledamöter på grund af de anmärkningar, som blifvit gjorda. Vi veta, att denna kammare då beslöt en begäran om statsråds entledigande, hvilket dock ej ledde till någon vidare påföljd. Hvad nu beträffar de två anmärkningar emot betänkandet, som talaren på skånebänken anförde, så angår den första af dessa anmärkningar ett regeringsbeslut, som konstitutionsutskottet ansåg icke böra påkalla någon åtgärd, enär det föreligger för Riksdagen i Kongl. Maj:ts proposition om statsverkets tillstånd och behof under den 7:de hufvudtiteln, som utgjort föremål för statsutskottets skrifvelse; regeringens förfarande framstår dessutom i detta beslut alldeles klart. Det visar sig der, att regeringen icke fattat något definitivt beslut. Ty på sätt herrarne finna af statsutskottets betänkande under 7:de hufvudtiteln, sid. 57, der statsrådsprotokollets innehåll angifves, så har enligt statsutskottets uppfattning chefen för finansdepartementet den 12 sistlidne januari hemställt, att med pröfning af de i den i konstitutionsutskottets memorial intagna promemoria föreslagna bestämmelser angående utexaminerade skogslärlingars och skogselevers tjenstgöringsskyldighet m. m. måtte få anstå, intill dess det från domänstyrelsen infordrade förslag till ändringar i stadgarne för skogsläroverken inkommit, och enligt statsutskottet lär således beslutet om de militära öfningarna för lärjungarne icke hafva trädt i verket ej heller kunna anses fullständigt, förr än berörda förslag blifvit pröfvade. Der har således statsutskottet ansett, att beslutet icke ännu definitivt fattats, hvilket också departementchefens yttrande till statsrådsprotokollet utvisar, och därför har konstitutionsutskottet icke ansett det vara

Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)

Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
Forts.)

skäl, att, på grund deraf att ett *förslag* blifvit väckt och föranledt till vissa åtgärders vidtagande, men dessa åtgärder ännu icke ledt till något resultat, ifrågasätta någon åtgärd vare sig af ena eller andra slaget. Detta med afseende å denna anmärkning.

Hvad beträffar den andra punkten, så är väl sant, att konstitutionsutskottet vid flera tillfällen gjort reda för ett ärendes afgörande hos regeringen, rörande hvilken anmärkning blifvit gjord, men detta har berott på frågans beskaffenhet, att den varit af en sådan offentlig natur, att man kunnat utan att gå den konfidentiella grannlagenheten för nära, lemna fullständig redogörelse derför. Denna fråga är icke af sådan natur. Konstitutionsutskottet kan och bör icke göra fullständig reda för denna sak. De förhandlingar, som blifvit förda emellan Sverige och Spanien, äro diplomatiska förhandlingar, hvilka blifvit meddelade utskottet, och utskottet har på grund af dessa diplomatiska förhandlingar kommit till ett bestämdt omdöme. Konstitutionsutskottet har till följd af grundlagens bud, att andra statsrådsprotokoll ovilkorligen skola till utskottet öfverlemnas, men protokoli i diplomatiska ärenden endast må i särskilda fall kunna af utskottet fordras och böra med största grannlagenhet afhandlas, ansett ett annat förfarande böra ega rum, när det gäller förhållande till utrikes magter, än då det gäller inrikes angelägenheter. Handlingarne i dessa ärenden ligga ju i allmänhet så klara, att man blott behöfver gå upp i departementet och taga reda på konceptet till expeditionen för att få full kännedom om frågan, huru vida i afseende på diplomatiska angelägenheter ett helt annat förhållande gäller. Såsom herrarne veta är det praxis, att icke någon diplomatisk handling får framläggas för en representation utan medgifvande af båda parterna och således fordras både Spaniens och Sveriges bifall för att dessa förhandlingar skola kunna föreläggas ettdera landets representation. Nu veta vi, att i Sverige vid flera tillfällen, då diplomatiska förhandlingar blifvit förda, dessa framlagts för Riksdagen i en så kallad "blå bok", och Riksdagen har af denna kunnat inhemtat innehållet af förhandlingarna. Här i denna fråga är emellertid icke — jag lemna derhän af hvilken anledning — någon dylik "blå bok", framlagd. Hvad betyder det? Jag vet icke hvad det betyder. Men det kan ju hända, att man ansett, att man icke om något sådant offentliggörande velat vända sig med någon begäran till Spanien. Denna fråga har, såsom man vet, varit af den beskaffenhet, att den medfört ett spändt förhållande emellan två riken. Under sådana förhållanden har konstitutionsutskottet icke ansett sig kunna gå in i något slags förklaringar, som innehållit något uttalande rörande så beskaffade förhandlingar, hvilka till sin natur äro sådana, att de icke kunna offentliggöras af grannlagenhetsskäl. Sådan är ställningen och konstitutionsutskottets ledamöter kunna således icke säga annat, än att sedan de tagit reda på *samtliga* de förhandliga och *samtliga* de protokoll, som angå förhållandena till Spanien, så har konstitutionsutskottet kommit till det resultat, som här föreligger. Vilja herrarne återremittera frågan på grund deraf, att vi icke yttrat något om den

svensk-spanska konflikten eller på grund deraf, att vi icke tagit upp den fråga, som kommer under behandling, när 7:de hufvudtiteln föredrages inför kammaren, vilja herrarne, om jag så må säga, roa sig dermed, så å la bonheur, men utskottet kan omöjligen komma till något annat resultat än det, hvartill det nu kommit.

*Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)*

Herr Sven Nilsson: Det är en besynnerlig tolkning af grundlagen, som den siste talaren använder, då det gäller att uttala sig i konstitutionella frågor. Jag känner mer än ett fall, der statsutskottet i sådana tvistefrågor, som här äro i fråga, uttalat sig ogillande om en Kongl. Maj:ts åtgärd. Men då har den talaren påstått, att statsutskottet icke har med saken att skaffa, nu är det deremot detta utskott, som han vill lemna en sådan rätt. Jag huser också den uppfattning, att i en konstitutionel fråga rätten att klandra ett af regeringen fattadt beslut icke tillhör statsutskottet. Statsutskottet har endast att tillse, att, om beslut fattas inom regeringen, hvilka beslut medföra obehöriga *statsutgifter*, åtgärder vidtagas deremot. Och som detta naturligtvis skulle blifva följden, om Kongl. Maj:ts beslut den 5 oktober 1888 får stå fast, eller om Kongl. Maj:t fortfar på samma väg, har naturligtvis statsutskottet den utvägen att vägra anslag för de med beslutet sammanhängande organisationsfrågorna. Det förfarande, som statsutskottet nu rörande skogsstaten för 7:de hufvudtiteln föreslagit, anser jag vara af föga värde, ty i det afseendet har statsutskottet indirekt erkänt Kongl. Maj:ts rätt att besluta på sätt Kongl. Maj:t gjort denna gång i den nu afhandlade frågan. Men en annan sak är hvad som verkligen tillkommer Kongl. Maj:t och om Kongl. Maj:t har rätt att stifta en särskild beväringsslag vid sidan af den som finnes. Omdömet derom tillhör icke statsutskottet, utan konstitutionsutskottet och det är därför som jag vill inom kammaren hafva ett uttalande om, huru vida utskottet har rätt i sin uppfattning att Kongl. Maj:t har en sådan rätt eller icke. Jag vidhåller mitt yrkande om återremiss.

Herr Rydin: Jag vill blott nämna, att jag icke förklarar att det är utskottet, som skall knäcka kasus i afseende på grundlagstolkning. Detta är konstitutionsutskottets uppgift vid granskning af statsrådsprotokollen likasom att, då grundlagsvidriga beslut fattats, ställa vederbörande statsråd inför riks rätt. Hvad nu den här ifrågavarande saken beträffar, har konstitutionsutskottet pröfvat den och ansett, att något grundlagsvidrigt beslut der vid lag icke blifvit fattadt, hvarför något åtal inför riks rätt icke ansetts böra anställas.

Hvad åter beträffar frågan om beslutets allmännyttiga beskaffenhet, kunna meningarne derom vara delade. Med afseende å denna allmännyttiga beskaffenhet ansåg konstitutionsutskottets majoritet, att detta vore en fråga, som Riksdagen komme att behandla vid föredragning af 7:de hufvudtiteln, vid hvilken hufvudtitel ifrågavarande statsrådsprotokolls innehåll i allmänhet är angifvet.

Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)

Till följd häraf yrkar jag, att betänkandet utan vidare måtte läggas till handlingarne.

Herr Hörnfeldt: Då man läser den vid konstitutionsutskottets förevarande betänkande fogade reservation, kan man icke gerna komma till en annan mening än den, att Kongl. Maj:t på tillstyrkan af finansministern i statsrådet den 5 oktober 1888 verkligen fattat det beslut, som af den förste talaren angifvits. Deremot hafva vi nu af konstitutionsutskottets vice ordförande fått höra, att utskottet icke velat ingå i någon närmare pröfning af det beslut, Kongl. Maj:t den 5 oktober 1888 fattat, emedan det vore en fråga, som nära nog uteslutande skulle bero på statsutskottet vid pröfningen af den 7:de hufvudtiteln. Men då vi för närvarande i alla fall icke äro i tillfälle att pröfva den punkt af 7:de hufvudtiteln, som afser just samma fråga, förefaller det mig, som om denna omständighet skulle utgöra ett ytterligare skäl att återremittera konstitutionsutskottets betänkande i denna del, på det man först måtte få fatta beslut i afseende å 7:de hufvudtiteln. Jag tror därför, att man mycket väl bör kunna instämma i den förste talarens yrkande om återremiss, emedan jag anser, att denna nu förevarande fråga bör anstå någon tid, på det man må kunna sätta sig bättre in i förhållandet och tänka på frågan, innan man fattar något bestämdt beslut. För närvarande är jag af den bestämda öfvertygelsen, att det statsråd, som tillstyrkt Kongl. Maj:t att fatta det ifrågavarande beslutet, trädte grundlagen så nära, att Andra Kammaren enligt min åsigt icke borde låta något sådant passera, då derigenom Riksdagen skulle lemna ifrån sig den lagstiftningsrätt, som tillkommer Riksdagen och Kongl. Maj:t gemensamt. Skulle kammaren deremot besluta att bifalla konstitutionsutskottets hemställan i denna del, är det uppenbart, att Andra Kammaren för sin del godkänner Kongl. Maj:ts åtgörande i detta fall, och detta är något, som jag icke vill vara med om. Jag anser därför, att kammaren bör återremittera betänkandet, på det att kammaren må hafva fria händer att fatta beslut i afseende å den punkt af 7:de hufvudtiteln, som rör samma fråga.

Jag anhåller sålunda om återremiss.

Herr Erikssoni Elgered: Herr talman! Hvad vidkommer detta konstitutionsutskottets betänkande eller déchargebetänkandet, såsom det heter på det lärda språket, hvilket jag mindre känner till, är det särskildt tvenne punkter, hvarom debatten i synnerhet rört sig, och ehuru jag är en nykomling och det för en sådan kan vara vågadt att yttra sig i så vidtomfattande och grannliga frågor, har jag dock funnit mig föranlåten säga några ord, fastän jag i början icke tänkt göra det.

Den ena punkten, som här är fråga om, rör det beslut om utsträckning för skogseleverne af de militära öfningarna utöfver de värnpligtige i allmänhet åliggande öfningar, hvilket statsrådets ledamöter eller den ene eller andre af dem tillstyrkt Kongl. Maj:t att fatta och hvartill vederbörande föredragande chef äfven gifvit

sin kontrasignation. Beträffande den frågan är det enligt min öfvertygelse uppenbart, att statsrådet tillstyrkt en sak, som icke står i full öfverensstämmelse med Sveriges rikets grundlagar och att, om det skulle få fortgå på den väg man här slagit in, sådant icke skulle leda till något godt för Sveriges folk. Detta är min fullkomliga öfvertygelse, hvilken jag också uttryckte genom att instämma med herr Sven Nilssons i Efveröd anförande. På den grunden anser jag således, att detta konstitutionsutskottets betänkande må återremitteras, på det att utskottet måtte blifva i tillfälle att taga saken under förnyad öfverläggning. Gent emot detta har vice ordföranden i konstitutionsutskottet anmärkt, att utskottet i det ifrågavarande beslutet icke funnit något, som varit stridande mot grundlagen eller grundlagsvidrigt. Dermed må nu vara huru som helst. Det är dock icke sagdt, att alla ledamöterna i konstitutionsutskottet hyst denna åsigt, hvilket reservationen bäst ådagalägger. Men äfven om de hyst den, må åtminstone Andra Kamraren visa hvad den tänker! Jag vädjar i detta fall till nya landtmannapartiet, huru vida man skall följa alla principer hos en regering, äfven om de skulle ingripa i Riksdagens rättigheter till men för svenska nationen. Jag anhåller därför om återremiss i afseende å denna fråga.

Hvad åter vidkommer den andra punkten eller spanska spritfrågan, sade vice ordföranden i konstitutionsutskottet, att utskottet ansåge sig förhindradt att närmare ingå på densamma. Men om man jemför 11 § regeringsformen med 38 § riksdagsordningen och 105 § regeringsformen, hvilka sistnämnda paragrafer särskildt handla om hvad som tillkommer och *icke tillkommer* konstitutionsutskottet, vågar jag för min del säga, att man vid jemförelse mellan dessa paragrafer icke skall kunna finna den minsta anledning att påstå, att utskottet icke skulle hafva rätt att granska denna fråga. Ty hvad som utskottet är förhindradt att granska är blott kommandomål och ministeriella ärenden, som afse afslutandet af förbund med främmande magter, enligt 105 § regeringsformen, och att *icke* spanska spritfrågan kan ingå bland dessa ärenden är uppenbart, så mycket mera som Kongl. Maj:ts regering lemnat allt hvad som rör förhandlingarna i denna fråga till konstitutionsutskottet, så att utskottet tydligen varit oförhindradt att granska dessa handlingar.

Jag ber om öfverseende, att jag såsom varande nykommen blandat mig i denna diskussion. Men det tillhör ju hvarje representant att fritt få uttala hvad han tänker i en sak.

Herr talman! Då jag alltså anser, att konstitutionsutskottet *icke har* på ett med grundlagens anda öfverensstämmande sätt bevakat Riksdagens rättigheter, får jag på grund häraf förnya mitt yrkande om återremiss.

Herr Månsson: Såsom herrarne finna af betänkandet, har jag jemte fem andra af utskottets ledamöter afgifvit reservation mot just detta beslut af den 5 oktober 1888. Vi hafva nemligen funnit, att genom detta beslut en öfverträdelse skett af gällande

Angående
verkstäld
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)

Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)

värnpligtslag. Det har visserligen sagts af utskottets vice ordförande, likasom det antydts i statsutskottets utlåtande rörande samma ärende under 7:de hufvudtiteln, att frågan icke skulle vara slutligen afgjord, utan bero på framtiden. Så är emellertid icke förhållandet i hufvudsak. Det är beslutadt, att dessa skogselever för att få fullständigt afgangsbetyg skola undergå vissa rent militära öfningar, som stå uppräknade i den vid reservationen fogade, af chefen för landtförvarsdepartementet uppgjorda promemoria och hvilka öfningar skola pågå för elev vid lägre skogsskola under 75 dagar och för elev vid skogsinstitutet dessutom under 105 dagar, hvarjemte åtskilliga andra öfningar i praktiskt och teoretiskt afseende skola genomgå. Detta är faktiskt beslutadt och hvad som återstår är blott att bestämma den utsträckning, som denna tjänstgöringsskyldighet skall få, om den skall stanna vid 32 års ålder eller om den skall fortfara, så länge de utexaminerade eleverna äro i statens tjänst. Detta är hvad som återstår att besluta, men det öfriga är faktiskt beslutadt af Kongl. Maj:t den 5 oktober 1888. Då vi reserveranter sålunda sett saken så, att beslut derom är fattadt, och då vi ansett, att detta beslut starkt ingriper i Riksdagens rätt att jemte Konungen stifta lag i sådana fall, hafva vi funnit saken anmärkningsvärd och vi hafva därför icke kunnat underlåta att reservera oss. Nu står det naturligtvis kammaren fritt att döma i saken och afgöra, huru vida kammaren vill lägga betänkandet utan vidare till handlingarna eller återremittera detsamma eller lägga detsamma med ogillande till handlingarna. Jag kan mycket väl vara med om en återremiss, på det att samma ärende under 7:de hufvudtiteln först må blifva afgjort.

Vidkommande den omständigheten, som här ett par gånger blifvit framhållen, att sakens utgång skulle bero på nya landtmannapartiet, vet jag icke, hvarför man skall hålla fram sådant. Det är, såsom det synes af betänkandet, sex ledamöter i utskottet från denna kammare, som reserverat sig mot utskottets betänkande i denna del, och herrarne veta nog, till hvilket parti de skola anses höra. Derfor vet jag icke, hvarför man skall framkasta sådana insinuationer. Här hafva åtskilliga talare uppträdt och talat för samma åsigt som jag från motsatta partiet, och det är troligt, att det kommer att uppträda flera talare för samma mening från båda partierna. Man får därför efter mitt förmenande, huru utgången än må blifva, icke kasta skulden på något särskildt parti. Det har visat sig en gång förut, att det nya landtmannapartiet ej varit öfvervägande i kammaren och man kan således ej med säkerhet veta, hvar majoriteten finnes.

Hvad vidare beträffar den spanska frågan, har man klandrat utskottet, därför att det icke framkommit med en fullständig redogörelse för denna vidtomfattande fråga. Jag ber då få hänvisa till hvad som hände, jag tror 1880, då konstitutionsutskottet i ett betänkande hade fullständigt redogjort för en dylik frågas behandling. Det oaktadt möttes denna åtgärd med starkt klander, i synnerhet inom Första kammaren, och det beslöts der just med anledning af detta utskottets tillvägagående att lägga utskottets be-

tänkande med ogillande till handlingarna. Den saken har således varit praktiserad, men icke vunnit åtminstone Första Kammarens bifall. Derfor har jag för min del icke trott det vara lämpligt att lägga fram en sådan redogörelse. Af hvad jag utaf de framlagda handlingarna kunnat inhemta har jag funnit, att regeringen gjort hvad som stått i dess magt att göra för att åt svenska medborgare bereda den rätt, som varit möjlig. Men å andra sidan får jag säga, att jag vid läsningen af dessa handlingar iakttagit, att svenska medborgare icke skött sig på sådant sätt, att deras tillvägagående kunnat leda till ett gynsam resultat. Man får således i denna fråga icke kasta alltför mycken skuld på regeringen; den har gjort hvad den kunnat. Sådan har åtminstone min uppfattning varit, då jag studerat handlingarna.

Jaga vill icke längre upptaga tiden, utan instämmer med dem som yrkat återremiss.

Herrar *Nilsson* i Råby, *Larsson* i Fole, *De Laval* och *Pehrsson* i Norrsund instämde i detta yttrande.

Herr Lasse Jönsson anförde: Jag är af samma åsigt som den förste talaren och beklagar djupt regeringens ifrågavarande beslut. Det har jag också som ledamot af statsutskottet vid behandlingen af sjunde hufvudtiteln visat, att jag på det allvarligaste ogillar regeringens handlingssätt här vid lag. Men då samme talare, under framhållande att det genom detta beslut hade skett ett svårt angrepp mot svenska folkets rättigheter, dervid samtidigt gjorde anspelningar på nya landtmannapartiet och utropade, att i dag skall svaret gifvas och gifvas af det nya landtmannapartiet, då kan jag icke följa honom längre, utan ber att få protestera. Ett sådant uttryck kan passa på ett folkmöte, men icke i en riksförsamling, då man söker att på vissa personer eller på ett visst parti välta skulden för handlingar, som stå alldeles utanför dessa personers eller detta partis verksamhet. Det är denna protest jag velat inlägga äfven mot andra talare, som haft ungefär samma yttrande, emedan jag icke anser, att sådana yttranden passa sig här. Hvad sjelfva saken angår, så vill jag gerna vara med om en återremiss, i fall man dermed skall kunna vinna något, men något yrkande har jag icke att framställa.

I detta anförande instämde herrar *Andersson* i Lyckorna, *Svenson* i Bossgården, *Mallmin*, *Andersson* i Hamra, *Pettersson* i Tjärsta, *Anderson* i Skeenda och *Nilsson* i Sorröd.

Vidare anförde:

Herr Rydin: Jag har blifvit uppkallad af herr Hörnfeldt, då han sade, att man kunde vinna något med att återremittera frågan. Jag vill då påpeka, att en dylik framställning röjer ett missförstånd, då den förutsätter, att konstitutionsutskottet icke skulle hafva noga pröfvat frågan. Saken är pröfvad af konstitu-

*Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen*
(Forts.)

Ångående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)

tionsutskottet och konstitutionsutskottet har efter moget öfvervägande kommit till det resultat, som här föreligger. Hvad jag nämnde derom, att konstitutionsutskottsbetänkandet icke kunnat upptaga denna sak därför, att ärendet icke var slutbehandladt, afsåg naturligtvis, att det var från regeringens sida som frågan icke blifvit fullständigt slutbehandlad, icke från *Riksdagens*. Det är regeringens slutbehandling, som konstitutionsutskottet skulle kunna hafva att afvakta. Då emellertid slutbehandlingen ej egt rum och således ej kan komma att tillhöra de protokoll, som utgöra föremål för konstitutionsutskottets granskning, har konstitutionsutskottet icke kunnat komma till något annat resultat än det, hvartill utskottet efter mogen pröfning kommit, och på grund deraf yrkar jag fortfarande, att utskottsbetänkandet måtte läggas till handlingarna.

Skulle herrarne besluta en återremiss, så är det ju ett beslut, som endast kan få karakteren af en opinionsyttring, och som icke har något att betyda för utskottet. Ett sådant beslut visar icke stämningen inom kammaren i fråga om anmälan mot statsråden. Hvilken uppfattning de eller de personerna i kammaren hafva i frågan, får utskottet derigenom icke veta, helst många af dessa personer vid föregående tillfällen förklarar sig, vid af utskottet gjord anmärkning mot enstaka regeringsbeslut, emot ett sådant sätt att gå till väga, som det af herr Sven Nilsson i Efveröd nu föreslagna.

Herr Ljungman: Med anledning af hvad den siste talaren yttrade derom, att konstitutionsutskottet icke kunnat handla annorlunda därför, att frågan icke blifvit af regeringen slutbehandlad, så ber jag få framhålla, att jag tror, att han dervid förbisett lydelsen af regeringsformens § 106. Den innehåller bland annat, att om ett statsråd *tillstyrkt* Kongl. Maj:t någon öfverträdelse af rikets grundlag eller allmän lag, så skall anmälan derom ske af konstitutionsutskottet hos justitieombudsmannen, som i sådant fall har att inför riks rätt anställa åtal. Således är det för bedömandet af den föreliggande frågan af alldeles ingen vikt, huru vida Konungen rättar sig efter rådet eller om hans beslut kommit till verkställighet, utan är det endast rådets beskaffenhet af att vara *lagstridigt* eller ej, som konstitutionsutskottet haft att fästa sig vid. Så vida därför reservanternas här riktigt refererat statsrådsprotokollet i fråga, så synes det antagligt, att ett lagstridigt råd här blifvit af Konungens rådgifvare afgifvet, och att således en anmälan enligt § 106 kunnat ske. Emellertid kan ju saken för den, som icke läst sjelfva protokollen, vara mycket svår att rätt bedöma. Men så oklar som den nu föreligger, bör den dock icke komma till kamrarnes och folkets kännedom, och anhåller jag således, herr talman, att betänkandet måtte till utskottet återmitteras.

Herr Widström: Jag begärde ordet för att till någon granskning upptaga det yrkande, som här framstälts om återremiss. Jag

vill då till en början erinra om hvad som innehålles i 90 § regeringsformen: "Under Riksdagens, dess kamrars eller utskotts öfverläggningar och pröfning må icke uti något annat fall eller på något annat sätt, än grundlagen bokstafligen föreskrifver, komma frågor om embets- och tjänstemäns till- och afsättande, regerings- och domaremagternas beslut", etc. Och det sätt, som grundlagen föreskrifver angående behandlingen af dessa frågor, bestämmes i regeringsformens 106 och 107 §§. Det är åt konstitutionsutskottet, som enligt annan grundlagsparagraf har behörighet att granska statsrådsprotokollen, uppdraget att, derest i utskottet finnas de förhållanden vara för handen, som äro angifna i 106 §, förordna om åtal mot vederbörande föredragande. Är åter det förhållande för handen, som står i 107 § omnämndt, då skall den åtgärd vidtagas, som der står föreskrifven, nemligen att om utskotten skulle finna, "att statsrådets ledamöter samfaldt eller en eller flere af dem uti deras rådslag om allmänna mått och steg, icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta, eller att någon föredragande icke med ovedd, nit, skicklighet och drift sitt förtroendeembete utöfvat, ege då utskottet att sådant tillkännagifva för Riksdagen." Detta är hvad grundlagen stadgar i afseende på konstitutionsutskottets skyldighet vid sitt granskningsarbete, och detta tillkännagifvande förutsätter, att konstitutionsutskottet sjelft kommit till det resultat, att icke rikets sannskyldiga nytta blifvit iakttagen eller att föredraganden icke, på sätt som han borde, fullgjort sitt åliggande. Har konstitutionsutskottet åter icke för sin del funnit skäl till en sådan anmärkning, så har konstitutionsutskottet ingenting annat att göra än att för Riksdagen tillkännagifva detta förhållande, och ett sådant memorial är det, som nu här föreligger. Af dessa stadganden, jemförda med hvad som i öfrigt är föreskrifvet i fråga om konstitutionsutskottets befogenhet, anser jag det följa, att Riksdagens granskningsrätt är i detta fall på konstitutionsutskottet öfverlåten. Finner konstitutionsutskottet icke anledning till anmärkning efter fullgjord granskning, så har efter min förmening Riksdagen icke någon utväg i grundlagen sig anvisad att framställa några så beskaffade anmärkningar, som kunna leda till något resultat. Under diskussionen om konstitutionsutskottets betänkande kan naturligtvis en enskild kammarledamot, så vida han tror sig känna till förhållandena, framkomma med vissa anmärkningar. Men att från Riksdagens eller kammares sida något annat skulle kunna i det fallet förekomma än att lägga ett sådant betänkande till handlingarna, kan jag icke medgifva. Sedan i 107 §, såsom jag förut omnämnt, stadgats, att konstitutionsutskottet, om det funnit skäl till anmärkningar enligt denna paragraf, skall sådant tillkännagifva för Riksdagen, heter det vidare: "hvilken, om den finner rikets väl det kräfva, kan hos Konungen skriftligen anmäla sin önskan, att han ville ur statsrådet och ifrån embetet skilja den eller dem, emot hvilka anmärkning blifvit gjord". Den pröfning, som sålunda är förbehållen åt Riksdagen, förutsätter, att utskottet gjort anmärkning mot någon eller några af statsrådets ledamöter, och då har Riksdagen att öfverlägga och besluta, huru vida denna anmärk-

*Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)*

Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)

ning skall föranleda någon anmälan hos Konungen eller lemnas utan vidare afseende. Ett sådant förhållande var det som egde rum förra riksdagen, då konstitutionsutskottet hade framställt anmärkning enligt 107 §, och då diskussionen ledde till det resultat, att anmärkningen lades till handlingarna. Annorlunda är förhål- landet nu, då icke någon anmärkning är framställd, och det finnes nu icke någon annan grundlagsenlig utväg för Riksdagen att vid- taga än att lägga utskottets memorial till handlingarna.

Här har talats om att dels återremittera ärendet, dels att lägga memorialet till handlingarna med gillande eller med ogillande. Jag tror att hvarken det ena eller det andra sättet har något stöd i grundlagen. Det nämndes nyss af en talare, att man i första kammaren vid ett tillfälle med ogillande lagt ett konstitutions- utskottsbetänkande till handlingarna. Men anledningen härtill var den, att utskottet då hade refererat ett visst ärende utan att göra detsamma till föremål för anmärkning. Det var således detta för- farande af konstitutionsutskottet, som föranledde Första Kammarens åberopade åtgärd. Det vill med andra ord säga, att konstitutions- utskottet icke har att utöfver det af mig nu nämnda sättet göra någon anmälan, utan antingen skall anmärkning ske, eller också skall hvarje omnämnande af de ärenden, som vid granskningen förekommit, uteblifva. Gör utskottet något annat, såsom t. ex. att tala om en sak utan att väcka anmärkning, så är det icke någon anmärkning, och då saknas anledning till att Riksdagens be- fogenhet i det fallet skulle sträcka sig längre än att efter pröfning lägga memorialet till handlingarna. Således tror jag icke heller, att Riksdagen kan besluta återremiss. Hvertill skulle för öfrigt återremiss tjena i en sådan fråga som denna, och på hvilken grund skall den kunna komma att beslutas? Då utskottet förut satt sig in i frågan och afgifvit sitt yttrande, skall då utskottet på ett eller annat sätt taga frågan i öfvervägande å nyo? Men här är icke någon likhet med förfaringssättet vid behandlingen af en motion. Ty motionen har blifvit i kammaren väckt, och utredning har blifvit gjord af motionären, och det är ett utskottsbetän- kande deröfver, som förelägges Riksdagen för fattande af beslut. Men i förevarande fall har utskottet granskat protokoll, som icke finnas för Riksdagens öfrige ledamöter tillgängliga. Huru är det då möjligt eller ens tänkbart, att Riksdagen skulle kunna öfverlägga om och återremittera en fråga, då den icke varit i tillfälle att taga del af de handlingar, som skulle ligga till grund för ett så- dant beslut? Skulle kammaren emot konstitutionsutskottets pröf- ning besluta en återremiss, kan det icke vara på grund af någon kammarens pröfning af saken, såsom det sker vid återremitterandet af andra betänkanden, utan endast därför att man *vill* komma till ett annat resultat. Då i en så beskaffad fråga det icke till- kommer Riksdagen att fatta något beslut, ligger det efter min tanke i själfva sakens natur, att en sådan återremiss är orimlig. Den skulle, såsom den förste talaren också sade, utgöra en opinions- yttring. Man talar ju ofta så, då det gäller en återremiss. Men man bör väl åtminstone då hafva något förnuftigt underlag därför

och antyda den riktning, hvori man vill att utskottet skulle affatta sitt betänkande, men ett sådant underlag finnes icke här. Och att efter den ofullständiga kännedom, som kammaren har om förhållandena, besluta en återremiss endast för att gifva tillkänna sin ovilja mot utskottet, därför att det icke vidtagit vissa åtgärder, det tror jag vara ett förfaringssätt, som hvarken regeringsformen eller riksdagsordningen vet af. Ty en återremiss skall väl afse behandlingen af en fråga, utredningen af ett ärende och icke endast ett slags opinionsyttring, för hvilken man för öfrigt icke har något stöd i lagen. Detta har jag velat säga i afseende å befogenhet af det framställda yrkandet om återremiss, hvilket jag bestrider.

Jag vill nu yttra några ord om en särskild fråga, hvarpå uppmärksamheten blifvit fast, nemligen frågan rörande spanska spritskatten och om hvad den förste talaren yttrade angående den utredning, som han ansåg borde hafva funnits i memorialet, så att det deraf visat sig hvilkendera parten haft rätt eller orätt. Jag tror, att det utmärkte en oriktig uppfattning af det förhållande, då en enskild riksdagsman gör anmärkning mot någon af statsrådets ledamöter. Det är då ingen enskild tvist mellan riksdagsmannen och statsrådsledamoten, som derigenom etableras, utan riksdagsmannen vill endast särskildt fästa konstitutionsutskottets uppmärksamhet på förhållanden, som utskottet i alla fall har skyldighet att taga reda på. Det är således icke fråga om, hvilken part har rätt eller orätt, utan huruvida vederbörande statsråd iakttagit rikets sannskyldiga nytta och för öfrigt skött sina embetsåligganden på sätt som vederbort. Frågan kommer alldeles icke i en annan ställning derigenom, att den enskilde riksdagsmannen väcker uppmärksamhet på den samma genom en så beskaffad anmälan, som den en ledamot af Riksdagen detta år gjort.

Några föregående talare hafva fast uppmärksamheten på den förste talarens försök att genom denna diskussion och kammarens af honom förmodade beslut kasta skugga på "det nya landtmannapartiet". Genom detta sitt yttrande förrådde han efter min tanke det hufvudsakliga syftet med sitt uppträdande i denna sak. Han tycktes dermed icke afse sjelfva saken så mycket som att kunna verka något i afseende på partiställningen och om möjligt inför opinionen i landet på ett eller annat sätt nedsätta "nya landtmannapartiet". Hans yttrande har af föregående talare blifvit bemött, och jag vill till hvad de sagt endast lägga några få ord. Hade "nya landtmannapartiet" varit angeläget om att vid denna granskning vinna någon för sig önskvärd sak, skulle det väl hafva sökt att finna anledning till anmärkning mot regeringens åtgöranden i fråga om tackjernstullen. Jag har dock icke hört någon som uppträdt mot konstitutionsutskottet med klander, därför att icke någon anmärkning gjorts i detta hänseende. Den anmärkningen skulle väl hafva legat "nya landtmannapartiet" närmast om hjertat. Jag anser icke, att man bör hafva rätt att på det sättet söka personliga anledningar, då icke utskottet gifvit något skäl dertill.

I afseende på den reservation, som är bifogad utskottets be-

Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)

tänkande, ber jag få säga något. Då frågan om denna regerings-
åtgärd kom före i utskottet, syntes den mig hafva sina betänkliga
sidor. Men just därför kan jag hafva rätt att säga, hvarför jag
icke deltog i reservationen och följaktligen icke ville göra någon
anmärkning härutinnan. Det var hufvudsakligen därför, att detta
var en organisationsfråga. Man vill gifva den allt för stora di-
mensioner, då man säger, att den står i strid med värnpligtslagen
och lägger bördor på svenska folket. Men det är att märka, att
det är fråga om organisationen af ett par skogsläroverk, och det
är således icke svenska folket den saken gäller, utan endast de
elever, som gå in i dessa läroverk. Och då detta beslut dessutom
ännu icke var tillämpadt, och utförandet deraf var beroende på
hela skogsstatens organisation, som föreligger för Riksdagen, syntes
mig att ett eller annat uttalande i sammanhang med behandlingen
af sjunde hufvudtiteln skulle vara alldeles tillräckligt för att
förekomma, att regeringen skulle fortgå i den inslagna riktningen.

I betraktande häraf och då frågan, om man betraktar den
såsom en organisationsfråga, obestriddligen tillhör Kongl. Maj:ts
afgörande, ansåg jag densamma icke vara af beskaffenhet att böra
från min sida föranleda någon anmärkning.

I afseende på den stora politiska frågan om de mycket om-
ordade spanska förhållandena, så har utskottets vice ordförande
redan erinrat om den särskilda grannlagenhet, som diplomatiska
förhandlingar måste ålägga utskottet. Jag vill endast säga det,
att jag tror, att i sådana frågor, som röra förhandlingar med ut-
rikes magter, och der det gäller traktater, som icke röra Sverige
ensamt, utan äfven Norge, förhållandena kunna vara sådana, att
äfven om man icke till alla delar kan gilla hvad statsrådet eller
vederbörande åtgjort, man likväl icke med hänsyn till samtliga
omständigheter, som med en sådan fråga ega samband, bör komma
till framställande af någon anmärkning, utan att det riktigaste
och klokaste är att låta saken få bero. Så snart man icke kan
säga: så och så borde statsrådet hafva gjort för att bättre be-
fordra rikets sannskyldiga nytta, så torde man böra låta fara sina
mindre betänkligheter vid en eller annan åtgärd i vederbörandes
behandling af ärendet.

Herr talman, jag ber att på dessa grunder få yrka, att betän-
kandet lägges till handlingarna.

Herr Jonsson i Hof: Då den siste talaren icke alls
kunde fatta eller förstå, hvarför man skulle återremittera denna
fråga, skall jag gent emot denna hans åsigt be få säga, att det är
ganska goda skäl för en sådan återremiss. Ty onekligen har största
delen af kammarens ledamöter med anledning af den vid betän-
kandet bifogade reservationen fått den uppfattning, att utskottet i
sin helhet icke tillräckligt noggrant pröfvat denna fråga och att
en återremiss just därför borde ske, för att sätta utskottet i till-
fälle att se litet närmare till, huru det rätteligen bör förfaras med
saken. Att en återremiss härvidlag är mycket lämplig, vill jag
vidare antaga, då icke Första Kammaren ännu fattat beslut i denna

punkt, och det kan mycket väl hända, att Första Kammaren kommer till samma resultat som vi, om vi återremittera frågan. Att vidare en återremiss är behöflig, tycker jag visat af det sätt, hvarpå utskottets vice ordförande argumenterade. Han stälde upp åtskilliga frågor till sig sjelf, huru det skulle gå, om det eller det skedde, och han svarade sig sjelf, att det visste han icke. Detta bevisar mer än tillräckligt, att han behöfver ytterligare grundligt reflektera på saken.

Jag begärde egentligen ordet med anledning af replikerna från vissa håll mot att "nya landtmannapartiet" blifvit berördt. Jag tror icke, att specielt denna spets skulle hafva kommit fram, derest någon af reservanterna hade, då denna punkt föredrogs, visat sig begära ordet, men då var det ingen som gjorde det, utan det dröjde en lång stund, så att en annan ledamot måste göra det, för att få frågan framdragen här i kammaren. Under sådana förhållanden kunde man verkligen draga i tvifvelsmål, huruvida reservationen var något annat än ett slags flaggning utan vidare betydelse. Derfor tror jag det alls icke hafva varit ur vägen att här blifvit berörd frågan om "nya landtmannapartiet".

Med anledning af hvad jag i korthet yttrat, är det gifvet, att jag helt och hållet sluter mig till yrkandet om återremiss, som jag anser hafva mycket stor betydelse. Vill icke kammaren godkänna ett sådant regeringens beslut, genom att bifalla betänkandets läggande till handlingarna, måste den återremittera frågan. Och vill icke Riksdagen bättre taga vara på sin lagstiftningsrätt, utan låta det gå hvart det bär, då tror jag, att svenska Riksdagen, kanske om några få år, icke skall hafva mycket att betyda. Jag anhåller därför om återremiss.

Herr Rydin: Jag har blifvit uppkallad af herr Ljungman. Han yttrade mycket om, att utskottet förbisett innehållet i 106 § regeringsformen och att enligt den paragrafen det vore klart, att detta regeringens beslut vore stridande mot grundlagen och att därför konstitutionsutskottets betänkande borde återremitteras. Jag vill blott fästa uppmärksamheten på, att konstitutionsutskottet i sitt betänkande sagt, att det icke funnit skäl tillämpa 106 § öfver denna fråga, hvilket innebär, att konstitutionsutskottet ansett hvarken ifrågavarande eller något annat regeringsbeslut hafva varit grundlagstridigt. Ej heller har detta beslut ansetts böra föranleda till någon anmärkning enligt regeringsformen § 107. Att i fråga varande regeringsbeslut varit särskildt föremål för konstitutionsutskottets öfverläggningar, ehuru utskottet icke funnit skäl att med anledning af densamma göra något åtal eller någon framställning, visar den vid memorialet fogade reservation. Konstitutionsutskottet har sålunda, efter öfvervägande af hvad statsrådsprotokollen derom innehålla, beslutit, att icke något åtal enligt 106 § regeringsformen skall anställas och att icke heller 107 § samma grundlag skall tillämpas. Vid sådant förhållande kan — såsom en talare på stockholmsbanken äfven framhållit — en återremiss omöjligen leda till något resultat.

*Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)*

Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)

Hvad beträffar det som herr Olof Jonsson i Hof yttrade, så vet jag icke hvad han menade och kan sålunda icke svara derpå.

Herr Petersson i Runtorp: Då denna fråga icke endast är en konstitutionel utan äfven blifvit efter åtskilliga yttranden en partifråga, skall jag — särskildt med anledning af hvad den förste talaren yttrade — icke underlåta att angifva min åsigt i frågan. Jag måste bekänna, att denna fråga är af ganska stor vikt och betydelse och följes med ganska stor uppmärksamhet af svenska folket. Det är därför af vikt, att man uttalar sig i densamma, och jag vill också göra det på det sätt, att jag förklarar mig instämma i yrkandet om återremiss, för att dermed visa, att det icke är endast det gamla landtmannapartiet förbehållet att uttala ett ogillande af de regeringsåtgärder, som nu kommit på tal. En annan grund, hvarför jag tror att en återremiss skulle vara på sin plats, är, att denna fråga om skogselevernas utbildning onekligen är uppställd på två olika ställen, nemligen dels här i déchargebetänkandet och dels i statsverkspropositionen, der den behandlas under sjunde hufvudtiteln. Men som herrarne sett, så hafva olika meningar mellan Första och Andra Kammarens ledamöter gjort sig gällande äfven i fråga om den del af sjunde hufvudtiteln, som har afseende på denna fråga, och det beror då på om kamrarne blifva belåtna med hvad som der uttalas. Förening sig kamrarne i den delen, så tror jag, att den konstitutionella sidan af frågan derigenom skulle kunna blifva löst. Det är onekligt att frågan, som sagdt, behandlas på två ställen; och äfvenså, att något direkt beslut i densamma icke ännu kan anses vara fattadt. Om från statsrådsbänken det kan förklaras, att tillämpning af den åtgärd, som beslutet afser, icke skall ega rum utan Riksdagens hörande, så synes mig då, att både kammaren och folket kunna gifva sig tillfreds så länge. En återremiss af denna fråga drar ut på tiden, så att vi kunna hinna komma in på behandlingen af sjunde hufvudtiteln, och då kunna vi se saken något lugnare, än vi nu kanske göra. Detta är ett skäl, hvarför jag tror, att en återremiss skulle vara lämplig. Men jag har härmed också velat uttala, att regeringens beslut af den 5 oktober 1888 ogillats så väl af nya landtmannapartiet — hvilket jag bar den äran att tillhöra — som af det gamla. Nu kan det ju naturligtvis vara möjligt, att åtskilliga medlemmar af så väl det ena som det andra partiet hafva en annan åsigt härutinnan, men jag har åtminstone velat betaga gamla landtmannapartiet den förmånen — om det eljest anser det för en sådan — att endast detta parti skall anses vara det, som velat tillvarataga Riksdagens intresse i detta fall. Jag vill därför förena mig med dem som yrkat återremiss.

Herr *Petersson* i Hamra instämde häruti.

Herr *Herslow*: Den enda fråga, som vi i anledning af detta betänkande hafva att behandla, är den, huru vida statsrådet eller någon dess ledamot tillstyrkt en kränkning af svensk grundlag

eller allmän lag eller handlat pligtvidrigt och mot landets sannskyldiga nytta. I denna fråga är det konstitutionsutskottet, som har utredningsrätt och utredningsskyldighet, likasom äfven rätten till initiativet i fråga om beslut. För pröfningen af frågan har det att tillgå material dels uti statsrådsprotokollen, dels i de framställningar, som kunna göras från något af Riksdagens öfriga utskott eller från någon enskild ledamot af densamma. I båda fallen lemnas materialet till konstitutionsutskottet konfidentiellt. Statsrådsprotokollen öfverlemnas till utskottet, icke till kamrarne; en anmärkning, som mot statsrådet eller någon dess ledamot framställles af någon enskild ledamot i någondera kammaren eller af annat utskott än konstitutionsutskottet, anmäles blott i kammaren, hvilken icke eger rätt att erhålla del af anmärkningens innehåll; detta innehåll skall endast för konstitutionsutskottet uppgifvas. Gent emot ett under sådana vilkor konfidentiellt mottaget material har utskottet enligt mitt förmenande ovilkorlig skyldighet att ställa sig i sträng öfverensstämmelse med de pligter, som ett förtroende innebär. Efter omsorgsfull pröfning af materialet skall det afgöra den frågan: föreligger här anledning att anställa riks rätt, anledning den göra en sådan anmälan, som i 107 § regeringsformen sägs, eller icke? Är det första händelsen, så skall en framställning af så allvarsam art naturligtvis omsorgsfullt motiveras. För denna motivering har utskottet både rätt och pligt att fullständigt framlägga alla de sakförhållanden, som det inhemtat från statsrådsprotokollen, så väl som från de meddelanden som enskildt kunna vara utskottet gifna, och hvilka betingat yrkandet om anmärkning eller om riks rätt. Finnes åter ingen anledning till anmärkning, så har utskottet enligt min uppfattning icke mer än en sak att göra, nemligen att i kortaste form förklara: vi hafva pröfvat alla de handlingar, som blifvit oss anförtrodda, och icke funnit skäl till anmärkning.

Häriifrån har man emellertid redan under tidigare riksdagar gjort afsteg — afsteg, som jag hvarje gång allvarsamt beklagat: enskilda ledamöter i utskottet hafva tillvällat sig utskottets rätt. Enligt 48 § riksdagsordningen hafva de ovilkorlig rätt att lemna kamrarne del af sina särskilda meningar. Men ingalunda hafva de, enligt mitt förmenande, rätt att för bevisning om dessa särskilda meningars giltighet framlägga sakliga upplysningar, som äro utskottet i dess helhet anförtrodda, och öfver hvilka endast utskottet i dess helhet har förfoganderätt. Det har emellertid utbildat sig en praxis i motsatt rigtning. Jag vill icke ytra mig om den oftare än jag behöfver; i dag vill jag blott säga, att hvad man *nu* synes begära, nemligen att, oaktadt hvarken utskottet eller någon af dess ledamöter funnit någon anledning till anmärkning, de ändock här skulle stå och prata om hvad intressant de möjligen ur statsrådsprotokollen förnummit, om hvad som kan vara tjenligt att tillfredsställa den allmänna nyfikenheten; att sålunda ett utlåtande från ett utskott, som består af förtroendemän, ett utlåtande grundadt på handlingar, som detta utskott konfidentiellt mottagit, skulle göras till ett slags "dagens krönika" af för yrkespolitici

Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)

Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)

pikant natur — det måste väl ändock anses gå bra långt utöfver den gräns, som våra grundlagsstiftare ens kunnat drömma om någon sin skall komma i fråga att öfverskridas.

Här är omnämndt ett särskildt fall. Man hade väntat sig att i afseende på den spanska spritskatten få fram en "sakutredning", som för resten skulle varit intressant nog, det tycker äfven jag, men hvars förekomst i ett betänkande, som lemnar regeringsåtgärderna i denna sak utan anmärkning, skulle varit i hög grad grundlagsvidrig och som man förthy väl måst nöja sig förutan. Allmänheten får trygga sig vid hvad Riksdagen gjort, och Riksdagen vid hvad dess konstitutionsutskott gjort. När utskottet förklarar, att i afseende på denna fråga icke finnes anledning till anmärkning, och då heller ingen af utskottets ledamöter denna gång begagnat sig af sin obefogade eller åtminstone klen befogade, förmenta rättighet, som användts vid föregående riksdagar, och sålunda icke i form af reservation framkommit med någon skildring af denna intressanta intrigkomedi, så anser jag det vara bra mycket begärdt, att vi skulle ur denna synpunkt återremittera betänkandet till utskottet för att få tillfredsställd vår vetgirighet — jag hade så när sagt vår skandalhunger — eller möjligen tvinga utskottet att göra en anmärkning, som det efter samvetsgrann pröfning funnit sig icke kunna göra. Ett sådant handlingssätt gent emot utskott och regering vill jag åtminstone icke vara med om. Det bör icke vara en parti-fråga detta; det är hela svenska Riksdagens pligt att icke af sitt förtroendeskott söka framtvinga en indiskretion eller ett mot samvete och uppfattning stridande yrkande. Jag kan begripa, att det måste kännas ledsamt för en komedieförfattare att icke få sitt stycke uppfördt, likasom ock att det är förtretligt för publiken, när den gifvit sig i väg till teatern, att der få höra, att spektaklet blifvit inställdt. Det är ledsamt att nölgas underkasta någon obehaget af svikna förhoppningar; men här är det fråga om högre och viktigare intressen än så. Här gäller det för kammaren att fastslå de ledande regler, som den äfven för framtiden vill hafva gällande för ärendens behandling inom riksdagens konstitutionsutskott.

Jag hade nästan väntat, att här skulle antydningssvis framdragits äfven en annan historia, der man också smickrat sig med hoppet att få litet "närmare upplysningar". Men då så icke skett, skall jag förvisso icke vara den, som bringar den å bane.

Deremot är här en fråga, som verkligen gjorts till föremål för anmärkning af några ledamöter i utskottet, och som efter gammal ovana också utförligt framdragits på sidan om grundlagens innersta mening. Ämnet, hvilket finnes framställdt i den vid utskottets memorial fogade reservation, rör en instruktion för skogsläroverkens elever. Hvad som härvid först förvänat mig, är att reservanterne åberopat 107 i stället för 106 § regeringsformen till stöd för sin anmärkning mot regeringens åtgärd i detta afseende. Att regeringsåtgärden i och för sig skulle materialiter vara annat än gagnelig, kan jag icke få för mig. För människor, som komma att få sin verksamhet så mycket utomhus som desse skogslever,

kan ju någon tids lif i fria luften under frisk kroppsöfning och exercis, genomgången under en tid då deras fysiska utvecklingsprocess pågår, omöjligen vara annat än gagnande; efter den erfarenhet jag har om en del af våra skogstjenstemän och äfven privata forstmän måste jag ock högeligen tillönska dem en smula mera militärisk pli, en smula mera fasthet och kraft, en smula mera kommando och gehör; en genom militärisk uppfostran vunnen, mera martialisk och imponerande hållning skall komma dem väl till pass mot de åverkare och krypskyttar, med hvilka de i sin framtidsverksamhet skola få att göra. Detta om gagnet för ynglingarne sjelfva. Å andra sidan — om nemligen inom denna kammar någon tillåtes fästa sig vid den sidan — bekänner jag att om vårt svagt ställda försvarsverk kan genom någon så att säga sidohjelp här och der hjälpas upp en smula, sörjer jag icke öfver den saken; tvärtom! Det behöfs så innerligen väl. Jag tror sålunda att, granskad blott efter sakinnehållet, en sådan bestämelse som den Kongl. Maj:t här fattat, långt ifrån att skada måste tvärtom anses främja rikets sannskyldiga nytta.

Huruvida återigen åtgärden är formelt riktig, huruvida sakens behandling blifvit fullt öfverensstämmande med grundlag och allmän lag, derom kan kanske nog vara tvifvel. Det har emellertid invändts från konstitutionsutskottets vice ordförande, och det är väl onekligt, att beslutet i förevarande ärende icke får anses ännu definitivt fattadt, och jag vill för min del låta den invändningen gälla. Ty när vi komma till sjunde hufvudtiteln, mine herrar, då få vi på sätt och vis frågan fram till Riksdagens pröfning. Riksdagen har nemligen obestriddligen rätt att vid fastställande af staten för skogsläroverken stryka detta militära åläggande, som regeringen velat stadga för skogstjenstemännen. Och eftersom frågan derigenom verkligen ännu hänger på Riksdagens pröfning, kan jag anse, att Kongl. Maj:t medvetet och afsigtligt gjort sitt ifrågovarande stadgande beroende af Riksdagens samtycke, och att sålunda äfven de, som tillrådt beslutet, hafva gjort detta endast under förutsättning, att Riksdagen icke deremot skulle göra någon invändning. Ty en sådan kunna vi ännu göra. Vi få sålunda ännu vara med om lagstiftningen i detta ämne. Jag får nu visserligen bekänna, att jag i alla fall finner formen icke så litet knastig och skulle önskat, att man valt en form, om hvars korrekthet mindre tvifvel förekomme. Men *då* konstitutionsutskottet, som har större skyldighet än jag att pröfva, huruvida formelt lagstridigt handlingssätt från statsrådets sida här föreligger, låtit vid saken bero och icke funnit anledning till anmärkning; *då* vidare reservanterne för sin hemställan valt en form, som jag måste anse oriktig — *enär* jag nemligen förmenar, att de, då de nu en gång velat framställa anmärkning i detta ämne, haft skyldighet att fordra riksrätt, i stället för att göra anmälan enligt 107 § regeringsformen — *och då* jag ur saklig synpunkt, beträffande gagneligheten af den regeringsåtgärd, som här kommit på tal, dess goda grunder och förnuftiga syfte hyser alldes samma uppfattning som Kongl. Maj:ts rådgifvare, skall jag för min del icke göra något annat än

*Angående
verkstäld
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)*

Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)

upprepa det redan gjorda yrkandet, att betänkandet läggas till handlingarna.

Med herr Herslow förenade sig herrar *Lindmark, Bergman, Styffe, Billing, Beskow, Lund, Höglund, A. V. Carlson, Edelstam, G. Berg, Andrén, Bratt, Westrin, Sundberg* från Vexjö, *Larsson* från Upsala, *Johansson* i Esset, *Persson* i Heljebol och *Nydahl*.

Herr Bengtsson i Gullåkra yttrade: För min del hyser jag den åsigt, att, då Kongl. Maj:t velat utan Riksdagens hörande införa en utsträckning af den allmänna värnpligten för eleverne vid statens skogsinstitut, har Kongl. Maj:t i betydlig mån öfverskridit sin befogenhet härutinnan, och jag har därför ansett mig böra uttala en protest mot ett sådant tillvägagående. Skulle Riksdagen godkänna detta under den form det skett, hvad skall väl då följden häraf blifva? Jo, möjligen skall nästa gång den utsträckta värnpligten komma att tillämpas på eleverne vid våra landtbruksinstitut, vid våra folkhögskolor och dylikt. Jag frågar, om det är meningen att vi vilja, att Kongl. Maj:t vid sidan om den allmänna värnpligtslagen skall stifta dylika lagar, och hvarthän ett sådant tillvägagående, om det lemnas oanmärkt, skall leda? Jo, mine herrar, derhän att vi, innan vi veta ordet af, här i landet få infördt det tyska värnpligtssystemet i all sin glans. Det yttrades här af en talare, att man icke finge klandra ett af regeringen fattadt beslut, som länder till bättnad för landet, utan att på samma gång kunna visa, hvilken annan väg regeringen borde hafva valt för att nå samma mål. Mig synes, att denna borde icke för regeringen hafva varit så svårfunnen, ty hon kunde ju t. ex. hafva begagnat sig af sin grundlagsenliga rätt och framlagt en kongl. proposition till Riksdagen i ämnet. Hade så skett, är det min fulla öfvertygelse, att, om Riksdagen i likhet med Kongl. Maj:t funnit, att ett sådant besluts fattande skulle leda till landets nytta, hade Riksdagen dertill icke heller nekat sitt godkännande.

Det anmärktes af den siste ärade talaren, att Riksdagen ännu hade medel i sin hand att omintetgöra det ifrågavarande beslutet genom att, då statsutskottets utlåtande i ämnet förekom till diskussion i kammaren, vägra de i sammanhang med frågans genomförande begärda anslagen. Men jag hemställer verkligen, huruvida det icke hade varit bättre, i fall regeringen framlagt en proposition i ämnet, som af Riksdagen godkänts, än att, som nu skett, fatta ett beslut vid sidan om grundlagen och sedan hos Riksdagen begära anslag, hvilkas vägrande ovilkorligen måste vara ett obehag och nederlag för regeringen.

På dessa skäl har jag velat inlägga min allvarliga protest mot regeringens åtgöranden i den föreliggande frågan och yrkar nu, herr talman, i likhet med flere föregående talare, att ärendet måtte återremitteras till utskottet.

Häruti instämde herrar *Smedberg, Erickson* i Bjersby, *Andersson* i Baggböle och *Ollas A. Ericsson*.

Herr Ljungman: Med anledning af herr Rydins yttrande ber jag få påpeka, att orsaken, hvarför jag yrkat återremiss i denna fråga, var särskildt det sätt, hvarpå samme talare besvarat reservanternas i reservationen framhållna mening. I reservationen hafva de sex reservanterna sökt ådagalägga, att Konungens rådgifvare i ett visst fall tillstyrkt Konungen att öfverträda gällande lag. I stället för att herr Rydin och efter honom herr Widström sökt visa, att så icke skett, utan det beslut, som af Konungen på statsrådets tillstyrkan fattats, varit i full harmoni med lagen, så hafva dessa herrar sökt att skjuta undan saken på ett sätt, som i viss mån måste göra densamma *missänkt*. Det är just på denna grund, jag yrkat återremiss. Det förhållande, att Konungen flere månader efteråt på samma statsråds tillstyrkan velat hänskjuta frågan till Riksdagen, har icke något med denna här föreliggande sak att beställa. Huruvida de råd, som gäfvos den 5 oktober 1888, varit lagstridiga eller icke, det är det man här haft att taga hänsyn till, men alldeles icke, huruvida Konungens på dem grundade beslut satts i verkställighet eller ej; ty 106 § regeringsformen bjuder ju uttryckligen, att så snart en statsrådsledamot lemnat Konungen ett *råd*, som strider mot rikets grundlag eller allmän lag, eller tillstyrkt någon öfverträdelse deraf, eller underlåtit att göra föreställningar emot sådan öfverträdelse, eller den vållat och befrämjat genom uppsåtligt fördöljande af någon upplysning, o. s. v., då *skall* konstitutionsutskottet ställa en sådan ledamot under tilltal af justitieombudsmannen inför riksrätten.

Jag vidhåller derfor mitt förut gjorda yrkande om återremiss för att få frågan bättre utredd.

Herrar *Lilienberg* och *Svensson* från Karlskrona instände med herr Ljungman.

Herr Sven Nilsson: Jag har nödgats ännu en gång begära ordet i denna fråga med anledning af vissa inkast, som här gjorts mot mitt första yttrande, och hvilka jag icke velat låta stå obesvarade.

Man har nemligen sagt, att, då jag uttalade en vädjan till det nya landtmannapartiet, jag gjorde detta för att nedsätta partiet eller för att beskylla detta för partiskhet, men jag kan försäkra, att jag icke gjort detta i något fall. En talare har till och med sagt, att ett sådant uttalande icke kan anses passande här i kammaren, utan bättre skulle lämpa sig för ett folkmöte. Jag skall icke tvista med denne talare om företrädesrätten att bedöma, på hvad sätt man bör uttala sig i denna kammare, derom får kammaren sjelf döma. Men jag ber dock få fästa hans uppmärksamhet derpå, att det icke är första gången man här i kammaren vädjat till det öfvervägande partiet inom representationen, men att sådant tvärtom egt rum många gånger förut, utan att sådant då ansetts opassande. Vid sådant förhållande, och då denna fråga är af en så stor vikt och betydelse, kan jag icke erkänna befogenheten af hans kländer, därför att jag uttalat en vädjan till ett parti, som nu är öfvervägande inom Riksdagen. För min del kan jag åt-

*Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)*

Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)

minstone icke se någonting opassande häruti. Jag har icke gjort klandret till någon personlig sak hvarken mot det nya landtmanpartiet eller mot regeringen. Det nya landtmannapartiet får besluta i saken, huru det vill, ingen kan inverka på dess öfvertygelse, men då det är det öfvervägande partiet, har man också rätt att vid viktiga frågor afgörande, som så nära röra svenska folkets rättigheter, vädja till detsamma.

Jag trodde verkligen, att jag uppställt så tydliga grunder för mitt yrkande om återremiss, att man icke skulle behöfva tvista om dem, eller vara villrådlig om hvad jag åsyftar. Jag har icke sagt, att jag med en återremiss afsett, att man dermed skulle få något nytt att veta af konstitutionsutskottet, och således icke, på sätt herr Herslow antydt, ifrågasatt, att man skulle få någon annan utredning från konstitutionsutskottet, ty jag vet mycket väl, att så icke blir fallet. Jag har här vid lag endast ifrågasatt ett sätt att gå till väga, som Andra Kammaren många gånger förut begagnat sig af, och jag tror därför, att jag står både på praxis' och grundlags grund, då jag yrkat återremiss.

En talare på stockholmsbänken har bedömt denna fråga på ett ganska märkvärdigt sätt, då han sade, att det här icke gäller svenska folket. Jo det gör det! Eller hvad kallar han eleverna vid våra skogsskolor? Jag kan åtminstone icke förstå annat, än att eleverna vid våra skogsskolor och institut äro svenskar. Det kan dessutom hända, att, om ett sådant beslut en annan gång upprepas, det då kan komma att sträcka sig längre och taga mycket större omfattning, än nu blifvit ifrågasatt. Det kan komma att sträcka sig en annan gång till våra universitet och folkskolor, då det kan komma att gälla hela folket. Om Kongl. Maj:ts rätt lemnas oomtvistlig i sådana fall, på sätt konstitutionsutskottet gjort, så kunna nya värnpligtslagar när som helst skrivas af Kongl. Maj:t, utan att Riksdagen behöfver besvära sig dermed.

Jag har endast velat uttala detta för att freda mig från det missförstånd, som uttalades med anledning af mitt första yttrande. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Rydin: Jag tror, att det är en missuppfattning hos de talare, som förmenat, att kammaren genom att återremittera frågan skulle uttrycka ett ogillande af regeringens beslut, ty kammaren har enligt 90 § regeringsformen icke rättighet att särskildt upptaga till pröfning och uttala sitt ogillande af något regeringens beslut. I 107 § regeringsformen sägs, att konstitutionsutskottet har att göra anmärkningar mot statsrådets ledamöter, så vida desse i sina råd till Konungen icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta, samt att sådant tillkännagifva för Riksdagen. Den enda följden af en sådan anmärkning är, att Riksdagen sedermera kan hos Konungen skriftligen anmäla sin önskan, att han ville ur statsrådet och ifrån embetet skilja den eller dem, emot hvilka anmärkning blifvit gjord. Detta är det enda beslut, kammaren kan i ett dylikt fall fatta. Således är det en gifven sak, att en återremiss nu vill säga, att konstitutionsutskottet bör ytterligare se efter, om

det icke skulle kunna göra anmärkning mot vederbörande statsrådsledamöter. Som emellertid här ej är sagdt, mot hvilken eller hvilka anmärkning skulle göras, kommer beslutet att innebära en kammarens önskan om en anmärkning från konstitutionsutskottet mot statsrådets ledamöter — en eller flere — af sådan beskaffenhet, att kammaren må kunna begära deras entledigande. Det är detta återremissen gäller.

*Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)*

Herr vice talmannen L. O. Larsson: När politiska frågor äro på tal i kammaren, brukar jag hafva för sed att vara en tyst åhörare, emedan jag icke anser mig vuxen att inlåta mig på frågor af sådan art. En sådan fråga är nu före. Här gäller uppenbarligen något mera och annat, än man vill låta vara synligt, ty eljest skulle man väl vara nöjd med att vänta tills sjunde hufvudtiteln behandlas, der den fråga, hvarom diskussionen hufvudsakligen rör sig, å nyo förekommer.

Jag har icke begärt ordet för att på något sätt taga regeringen i försvar. Jag behöfver i det hänseendet blott hänvisa till sjunde hufvudtitelns behandling i statsutskottet, der jag deltagit i det beslut i ämnet, som utskottets redan afgifna betänkande rörande utgifterna under nämnda hufvudtitel innehåller. Och jag skulle således icke egentligen hafva något emot, att betänkandet återremitterades till konstitutionsutskottet. Men liksom jag i allmänhet, då jag i kammaren är med om vidtagande af en åtgärd, återremiss eller hvilken annan som helst, alltid undersöker, huruvida åtgärden kan medföra någon praktisk nytta, tänker jag också nu på hvad med en återremiss af denna fråga vore vunnet. Så vidt jag förstår, vore ingenting vunnet dermed. Betänkandet blefve helt enkelt liggande i utskottet, ty man kan icke begära, att utskottet, då det en gång förklarar, att statsrådsprotokollen granskats, och att dervid ingen anledning till anmärkning mot någon statsrådets ledamot förekommit samt derom gjort anmälan hos Riksdagen, skulle, om frågan återremitterades, å nyo genomläsa statsrådets protokoll och derefter i nytt utlåtande förklara: "för några dagar sedan inkom utskottet visserligen med ett memorial, i hvilket utskottet förklarade, att icke något skäl till anmärkning mot statsrådets tillvägagående förekommit, men nu har utskottet läst igenom handlingarna en gång till och dervid funnit skäl till anmärkning". Att tänka så är orimligt. Och då utskottet redan en gång anmält, att anmärkningsanledning icke förefunnits, så lär väl utskottet icke i följd af en återremiss inkomma till Riksdagen med nytt yttrande i frågan. Det behöfves icke att två gånger säga samma sak, och således vore, så vidt jag kan förstå, ingenting vunnet med återremiss. Om man deremot, såsom någon gång förut händt, med gillande eller ogillande lade betänkandet till handlingarna, vore åtminstone någonting vunnet. Jag, som i statsutskottet tillstyrkt dess betänkande rörande utgifterna under sjunde hufvudtiteln, i hvad det afser de ifrågavarande militära öfningarna, kan icke underlåta att uttala min förvåning deröfver, att åtskilliga ledamöter nu med så mycken skärpa och hetta tagit till ordet i

Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)

denna fråga, men tego stilla under riksdagen år 1887 vid behandlingen af konstitutionsutskottets då afgifna memorial angående granskningen af statsrådsprotokollen för åren 1885 och 1886, enligt hvilka Kongl. Maj:t ålagt väg- och vattenbyggnadscorpsen högst betydliga militära öfningar och skyldigheter. Då beviljades décharge, oaktadt denna corps lydde under civildepartementet, och beslutet om nämnda öfningar redan var intaget i svensk författningssamling och kontrasigneradt af krigsministern. Men då man ena gången godkänner en dylik åtgärd och en annan gång för oljud deröfver, kan det lätt få utseende af, att det skulle gälla icke sjelfva saken utan något annat. I likhet med andra gjorde jag mig skyldig till stillatigande, då det år 1887 var fråga om väg- och vattenbyggnadscorpsen; men det berodde må hända derpå, att jag icke tagit kännedom om den vid frågans afgörande visserligen utkomna och således för hvem som helst tillgängliga författningen i ämnet. I förevarande fråga är ännu ingen författning utkommen, utan man har på annan väg fått reda på saken, och derför har man i statsutskottet velat göra hvad man kunnat för att förekomma, dels att dessa öfningar sattes i verket, och dels att sådana beslut af regeringen vidare upprepades. Jag förstår således, såsom jag redan sagt, icke hvad en återremiss skulle tjena till; och när jag säger detta, talar jag helt och hållet såsom enskild riksdagsman och icke såsom partiman. Jag har icke fullmagt att yttra mig för någon annans räkning än min egen. Då flere talare yttrade, att frågans utgång väl berodde på det nya landtmannapartiet, trodde jag, att de fått fullmagt att yttra sig så icke blott af gamla landtmannapartiet utan äfven af centerpartiet. Men så är väl icke förhållandet; ty vi fingo nyss höra ett i mitt tycke mästerligt anförande från centern, enligt min åsigt i alla hufvudsakliga delar fullt öfverensstämmande med grundlagen.

Jag skulle dock icke begärt ordet för att säga detta, emedan det för mig är temligen likgiltigt, hvilket beslut kammaren här fattar, samt en återremiss hvarken skadar eller gagnar saken. Då vi komma till behandlingen af sjunde hufvudtiteln, skall denna kasus knäckas, och då är min ställning till densamma gifven. Hvarför jag begärde ordet var deremot, att en talare här i kammaren skarpt betonat, på tal om de Smithska bränvinsaffärerna i Spanien, att svenska folket fordrade från utskottet en fullständig utredning af denna fråga. Jag vill åtminstone för min del inlägga en protest deremot, ty svenska folket har i det ämnet redan fått så mycket till lifs, att det är tacksamt mot utskottet för att densamma icke återupprepat hvad i den saken förekommit. I den frågan har man redan, för att bilda sig ett omdöme, fått läsa sig trött flera gånger. Och hvad skulle kammaren hafva sagt, om utskottet låtit aftrycka hela den af herr Smith till utskottet lemnade luntan och alla de i samband dermed stående akterna. Det skulle blifvit en hel volym till kammarens uppbyggelse.

Jag gillar fullkomligt herr Herslows anförande i denna fråga

och är tacksam mot utskottet för dess behandling deraf. Jag har intet yrkande att framställa.

*Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)*

Herr *Wilhelm Carlson* instämde med herr vice talmannen.

Herr Stjernspetz: Herr talman, mine herrar! Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga, men då jag under diskussionen funnit, att man sökt blanda bort korten, så vill jag återföra öfverläggningen till de enkla sakförhållandena. Frågan om memorialets återremitterande kan delas i tvenne frågor, den ena: hvarför skola vi återremittera det? och den andra: hafva vi rätt att återremittera detsamma? Jag vill då hänvisa till 63 § i riksdagsordningen, hvaraf framgår, att om kammaren vill hafva en i utskottet behandlad fråga ytterligare utredd, så har kammaren fullkomlig rättighet att återförvisa ärendet till utskottets förnyade behandling. En sådan återremiss kan icke innebära något annat, än att kammaren icke är belåten med den utredning i ämnet, som utskottet lemnat. Detta är meningen med hvarje återremiss, och jag för min del vill icke deruti inlägga något annat syfte, och därför håller jag på kammarens rätt att återremittera hvilket utskottsbetänkande som helst. Innan frågan sålunda igen återkomme till kammaren, kunde ju möjligen sakliga upplysningar hafva erhållits, som utjemnade de närvarande stridigheterna.

Här har en och annan talare sökt hänvisa kammaren till att närmare behandla denna fråga, när utskottets betänkande rörande anslag i och för densamma skulle afgöras, men detta skulle ju vara detsamma, som om kammaren heit lugnt afstode från sin lagstiftningsrätt och endast ännu skulle häfda sin bevillningsrätt. Att icke utreda denna frågas förhållande till grundlagens bud, det vore ungefär detsamma som att stryka oss om munnen med en fras, sådan som denna: "ni hafven ju ännu eder bevillningsrätt och behöfven då icke bråka så mycket om lagstiftningsrätten". Men jag, mine herrar, håller i egenskap af riksdagsman på Riksdagens rätt att hafva ett ord med i den lagstiftning, som enligt grundlagen är Riksdagen förbehållen. Jag hänvisar till 80 § regeeringsformen, hvaraf framgår, att Riksdagen har rätt att i frågor af sådan beskaffenhet som den föreliggande taga del i beslutet. Skulle Riksdagen afstå något af sin lagstiftningsrätt, blefve äfven bevillningsrätten snart kringskuren; det lär oss Sveriges framfarna historia.

Beträffande väg- och vattenbyggnadscorpsen vill jag fästa uppmärksamheten vid, att militära skyldigheter ingått i denna corps' organisation redan från första början af dess tillvaro, och jag är fullt viss om, att Riksdagen medgifvit denna corpsens egenskap af militär vid dess uppsättande. Om jag icke missminner mig, var det flottans mekaniska corps, som uppgick i väg- och vattenbyggnadscorpsen, och då den förra corpsen otvifvelaktigt var af militär natur, kan man sluta till, att väg- och vattenbyggnadscorpsen hvilar på militär grund. Jag instämmer i yrkandet om detta ärendes återremitterande.

Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)

Herr Hörnfeldt: Jag begärde ordet på grund af den omständigheten, att flere talare undrat öfver, hvartill en återremiss af ärendet skulle tjena. Det måtte vara mycket delade meningar i kammaren, då man icke kan inse den egentliga afsigten med återremiss, den nemligen, att Andra Kammaren icke bör binda sig vid det beslut, Kongl. Maj:t fattat om införande af dessa militära öfningar vid skogsstaten, eller att kammaren skall få tillfälle att först behandla den punkt under sjunde hufvudtiteln, som rör organisation af skogsstaten. Det har åtminstone varit min afsigt med återremissen.

Beträffande herr vice talmannens förvåning öfver att Andra Kammaren för några riksdagar tillbaka förhållit sig lugn, då fråga förevarit om åläggande af militära öfningar för väg- och vattenbyggnadscorpsen, ber jag att få upplysa, att det är stor skillnad mellan nämnda fråga och den fråga, som nu är före, nemligen åläggande af militära öfningar för skogsstatens elever. Väg- och vattenbyggnadscorpsen har en militär natur, hvilket framgår bland annat deraf, att dess tjänstemäns titlar äro militära, såsom major, kapten och löjtnant, äfvensom att denna corps är afsedd såsom en reserv för fortifikationen. Nu har Kongl. Maj:t i sjunde hufvudtiteln tillkännagifvit, att mer omfattande militära öfningar än de af värnpliktslagen föreskrifna skulle åläggas skogsstatens elever, och att dessa skulle anställas som reservbefäl och reservunderbefäl vid landstormen, men då vi nu icke hafva någon landstorm, så synes det mig, som om det vore tids nog att göra denna förändring, då Riksdagen i en framtid bifaller förslag till landstorm.

Jag vill också fästa uppmärksamheten derpå, att då Riksdagen 1883 hade det stora arméförslaget under behandling, hade förslagits, att icke blott seminarister utan äfven ynglingar i elementarskolorna skulle underkastas vidlyftigare militära öfningar än beväringen i allmänhet. Detta förslag hade dock regeringen ansett sig böra hänskjuta till Riksdagen för besluts fattande, och det förvånar mig, att regeringen icke nu har samma uppfattning. Jag yrkar därför, att frågan måtte till utskottet återremitteras, emedan jag icke vill binda mig i frågan före sjunde hufvudtitelns behandling.

Med herr Hörnfeldt instämde herrar *Persson i Mörarp, Hansson i Solberga, Folke Andersson, Jansson i Saxhyttan, Sundström och Carlsson i Nyäter.*

Herr Carl Ifvarsson yttrade: Jag vill blott med några få ord säga, att ganska goda skäl äro anförda för återremiss af utskottets memorial, och att jag ansluter mig till detta yrkande. Man börjar nu kunna se, hvad det nya systemet innebär.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen proposition *dels* på memorialets läggande till handlingarna och *dels*

på ärendets återförvisande till utskottet för förnyad behandling; och förklarade herr talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra propositionen. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition.

Angående
verkställd
granskning af
statsrådspro-
tokollen.
(Forts.)

Den, som vill att konstitutionsutskottets memorial n:o 4 skall läggas till handlingarna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej

Vinner nej har kammaren till utskottet återförvisat ärendet.

Röstsedlarne uppräknades och visade 67 ja, men 107 nej; och hade kammaren alltså återremitterat ärendet till utskottet.

§ 6.

Herr talmannen tillkännagaf, att herr *F. Werner* låtit anmäla, det han till följd af ett inom hans familj hastigt inträffadt sjukdomsfall vore förhindrad att bevista dagens sammanträde.

§ 7.

Föredrogos hvart för sig och lades till handlingarne statsutskottets utlåtanden:

n:o 32, i anledning af väckt motion om ytterligare ersättning af statsmedel till egare af skattefrälsehemman, hvars ränta icke blifvit till statsverket inlöst; och

n:o 33, i anledning af väckt motion om fixering af roteringsbesvärerna.

§ 8.

I ordningen förekom härnäst statsutskottets utlåtande n:o 34, i anledning af väckt motion i fråga om sättet för förvaring af indelta infanteriets lifmundering, innefattande utskottets hemställan att förevarande, inom Andra Kammaren af herr *E. Olsson* i Kyrkebol afgifna motion, n:o 91, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af motionären,

Herr *Olsson* i Kyrkebol, hvilken yttrade: Efter den utred-

ning af frågan, som utskottet lemnat, lärer för närvarande icke något vidare vara att åtgöra i saken.

Utskottets yttrande, att nu mera kompanitrossbodarne nästan utan undantag vore försålda, håller dock icke streck. Åtminstone vid Vermlands regemente har hvarje kompaniområde ännu kvar sin trossbod.

Jag är emellertid utskottet tacksam för den utredning, som blifvit i ärendet gjord, och har, herr talman, icke något yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

*Om vakans-
afgifternas
bestämmande
till samma
belopp som ro-
teringsbesvä-
rets uppskat-
tade värde.*

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 35, i anledning af väckt motion om vakansafgifternas bestämmande till samma belopp som det, hvartill roteringsbesväret vid vederbörande regemente uppskattats.

I detta utlåtande hemställde utskottet, att berörda, inom Andra Kammaren af herr *C. T. Lind* afgifna motion, n:o 124, måtte af Riksdagen afslås.

I fråga härom anförde:

Herr Lind: Herr talman! Anledningen, hvarför jag väckt ifrågavarande motion var den, att jag ansåg och fortfarande anser, att de rust- och rotehållare, hvilka i stället för numrets effektiva uppehållande fått rätt att erlägga vakansafgift, blifva af vederbörande allt för godtyckligt behandlade. De rust- och rotehållare vid Bohusläns regemente, som betala vakansafgift, ingingo derpå under en tid för flera decennier tillbaka, då vakansafgiften utgick med omkring 100 kr. för hvarje rote. Denna vakansafgift har sedermera höjts till 120 å 150 och nu senast till 180 kronor, hvilka förhöjningar dylika rust- och rotehållare nödgats ingå på af den anledning, att, om de detta icke gjort, de blifvit ålagda göra numret effektivt. Hellre än att tid efter annan ingå på förhöjningar af vakansafgiften, synnerligast den senaste förhöjningen från 150 till 180 kronor, hade dylika rust- och rotehållare otvifvelaktigt gjort numret effektivt, om de icke dertill varit urständsatte, dels derigenom att *torp* saknas, ty detta har vid vakansafgiftens ingående lagts till stamhemmanet, och dels derigenom att inga åbyggnader finnas, ty dessa hafva under den tid vakansafgiften fortgått, om icke nedrifvits, af tidens tand förstörts. Med kännedom om de stora kostnader, som sålunda skulle vara förenliga med torps utsynande och nybyggnader derå, för att kunna göra numret effektivt, hafva dylika rust- och rotehållare därför nödgats att acceptera gång efter annan skedd förhöjning af vakansafgifterna. Utskottet säger i betänkandet, att jag "med motionen vill söka bereda vakanta rust- och rotehåll en ytterligare förmån". Nej! något

dylikt har jag icke åsyftat, utan vill endast, att då en del nummer utan olägenhet kunnat vakanssättas, därför af rust- eller rotehall utgående afgift må bestämmas till de belopp, som regering och Riksdag sammanstämmande ansett eller framdeles kunna komma att anse dylika besvärs effektiva utgörande böra uppskattas till. Om sådan sammanstämmande uppskattning af de effektiva besvärens utgörande hafva regering och Riksdag genom lagen af den 5 juni 1885 förenats, och enligt denna lag har kostnaden för rotehall's effektiva uppehållande uti Bohusläns med flera regementen uppskattats till 150 kronor. Kan eller bör då staten, hvilken väl är den, som har inkomsten af vakansafgifterna, genom vederbörande regementschefer eller andra personer fordra eller ega rätt uttaga större belopp af vakanssatta rust- eller rotehall än det, hvartill effektiva besvärets utgörande inom hvarje särskild ort är uppskattadt? På denna fråga kan jag icke svara annat än ett bestämdt nej, ty staten bör enligt min tanke i dylika fall endast hålla sig till de värden, som lagen af den 5 juni 1885 föreskrifver, och detta till så väl inkomster som utgifter, d. v. s. ingående vakansafgifter och utgående rust- och roteringslindring. Skulle denna lag i afseende på värdena blifva genom statsmagternas sammanstämmande beslut ändrad, skola naturligtvis vakansafgifterna med dessa belopp derefter då utgå, och har jag med tanken fäst derpå i motionen yrkat, att vakansafgift bör utgå med det belopp, hvartill effektiva besväret för hvarje nummer inom olika regementena uppskattas. Jag kan icke, medan jag har ordet, underlåta nämna, då utskottet sagt, att jag med motionen vill gynna en del rust- och rotehallare, att jag sjelf icke är bland dem, som enligt utskottets mening skulle blifva gynnade, ty jag är i detta fall bland de verkliga lyckliga, som genom båtsmanshållens vakanssättande får betala denna vakans.

Af hvad jag nu haft äran andraga hoppas jag herrarne funnit den billiga rättvisa, som min motion afser, och hoppas jag därför icke vara ensam om min åsigt, då jag nu, herr talman, yrkar afslag å utskottets betänkande och bifall till min motion.

Herr Peterson i Hasselstad: Jag vill endast till herrarne hemställa, om de icke anse, att tillräckliga skäl af utskottet anförts för det slut, hvartill det kommit, och ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets memorial n:o 36, i anledning af kammarens skiljaktiga beslut angående väckt motion om användande af en per mille-fond till Göteborgs försvar åt sjösidan.

§ 11.

*Om pensionering af småskollärare och lärarinnor
m. m.*

Företogs handläggning af Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, (i samlingen n:o 20) i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om uppgörande af förslag till grunder för pensionering af lärare och lärarinnor vid småskolan och vid folkskolan biträdande lärare och lärarinnor.

Med anledning af berörda, inom Andra Kammaren af herr J. Rundbäck afgifna motion, n:o 127, hemställde utskottet i detta utlåtande:

“att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, på hvad sätt och under hvilka villkor i öfrigt, utan allt för stora kostnader för staten och kommunerna, understöd på ålderdomen må kunna beredas lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor äfvensom biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor, samt derefter till Riksdagen inkomma med den framställning i ämnet, hvartill frågans förberedande behandling kan gifva anledning.“

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr vice talmannen L. O. Larsson: För min del har jag begärt ordet blott för att yrka afslag å det föreliggande skrifvelseförslaget. Vi stå här vid början att grundlägga en ny pensionsstat, och jag fruktar, att när ärendet kommer åter till Riksdagen, skall man finna, att man skrifvit till Konungen och begärt något, som man sedan icke vill taga. Och då blir det att säga som vanligt, att när man skrifvit, så får man väl lof att taga saken som den kommer. Jag tycker, att vi hafva tillräckligt med pensionsstagare, så att det ej är skäl att öka dem med några tusen till. Dessutom står på dagordningen frågan om ålderdomsförsäkring, och då torde denna fråga i sammanhang dermed komma i öfvervägande, så att man kunde bereda hjälp på ålderdomen ej blott åt skollärare och lärarinnor utan äfven åt andra. Jag tror därför, att det är så godt att icke besvara Kongl. Maj:t med en sådan skrifvelse, förrän man fått se, hvartill den framställning rörande ålderdomsförsäkring kommer att föranleda, som vi kunna kanske redan nästa riksdag förvänta från Kongl. Maj:t.

Jag vill därför ej vara med om att binda mig i fråga om denna sak och yrkar därför afslag å skrifvelseförslaget.

Herr Schöning: Jag beklagar, att jag i denna fråga är af alldeles olika uppfattning med herr vice talmannen. Det är visserligen sant, att det fins en stor del pensionstagare i vårt land. Men, mine herrar, om några på ålderdomen efter ett föga angenämt, men många gånger gagneligt lif böra få någon ringa skärf och ersättning därför, tror jag, att det är just dessa skollärare och skollärarinnor. Jag får för den skull yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Redelius: När denna fråga förevar vid 1886 års riksdag, tog jag mig friheten att tala i samma riktning, som herr vice talmannen nyss gjorde, och det hufvudsakligen af det skälet, att det då var fråga om inrättande af pensioner åt dessa mindre väl aflönade småskollärare- och lärarinnor. Emedan då frågan gälde sådana, som icke voro antagne på ordinarie stat utan endast på tillfällig och extra, så ansåg jag icke möjligt, att Riksdagen kunde gå in på ett sådant förslag. Och i den delen är jag ännu af samma åsigt. Men förslaget är nu ett annat, det är endast fråga om ett ålderdomsunderstöd för vissa af dem, och det kan jag icke fatta skulle möta hinder från Riksdagens sida. I afseende på skälen för detsamma vill jag i största korthet fästa uppmärksamheten på, att samma skäl, som kunna anföras till förmån för pension åt folkskollärare, kunna anföras till stöd för förslaget om något understöd åt småskolelärarinnor och med ännu större anledning för de senare, emedan dessa lärarinnor äro mycket klenare aflönade än folkskollärarne. Jag vill äfven tillägga, att efter min uppfattning skulle det icke komma att tynga statskassan synnerligen mycket, i betraktande deraf, att de flesta af dessa lärarinnor afgå från befattningen långt innan de kommit i tillfälle att få någon del af ett dylikt ifrågasatt understöd. De allra flesta gifva sig, en stor del afgår på grund af försvagad helsa, innan de hunnit pensionsåldern. Jag föreställer mig, att, om det bestämdes så, att, ifall en församling skulle vilja gifva något understöd åt en sådan trotjenarinna — såsom jag då skulle vilja kalla henne — efter fyllda 55 lefnadsår och 25 tjensteår, staten ville bestå $\frac{2}{3}$, under förbehåll att vederbörande församling ville bestå $\frac{1}{3}$, så kunde det blifva något ordentligt af.

Jag anser det icke nödigt att vidare upptaga tiden med längre anförande, utan yrkar på dessa skäl bifall till utskottets hemställan.

Herrar *Björkman*, *Ekeborgh* och *Ericsson* i Norrby förklarade sig instämma med herr Redelius.

Herr Metzén yttrade: Jag vill endast nämna ett par ord. Hade frågan varit om en ny pensionsanstalt, såsom herr vice talmannen uppfattat saken, skulle jag gerna underskrifva, hvad han yttrat om denna sak. Men här är det icke fråga derom, såsom herrarne sjelfve kunna finna af slutklämman och såsom herr Redelius framhållit. Det är blott fråga om att åstadkomma understöd på ålderdomen åt ifrågavarande lärare och lärarinnor. Då ställer sig saken helt annorlunda. Och att det är något särdeles behjertansvärdt, tror jag ingen i kammaren skall kunna förneka. Det är ett företag, som man måste önska all möjlig framgång. På grund häraf yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Rundbäck: Herr talman! Jag ber att få hembära min tacksamhet till det tillfälliga utskottet, hvilket så sakrikt och välvilligt motiverat bifall till den af mig väckta motionen, och

Om pensionering af småskollärare och lärarinnor
m. m.
(Forts.)

Om pensionering af småskollärare och lärarinnor
m. m.
(Forts.)

jag vågar hoppas, att kammaren, betänkande de motiv, som utskottet begagnat, och de skäl jag tagit mig friheten att andraga, också lika välvilligt skall bifalla denna hemställan.

Herr vice talmannen har ansett det icke vara nyttigt att skrifva om en sådan fråga, därför att en dylik ligger under utredning rörande ålderdomsförsörjning för arbetare; men något lämpligare fins väl icke än att låta dessa frågor följas åt. Att Kongl. Maj:t kommer att granska båda i förening och får säga sitt omdöme äfven om denna del af ålderdomsförsäkring, torde väl icke skada utan gagna saken.

Vidare ber jag att få säga, att frågan har en helt annan innebörd nu än år 1886, såsom förut äfven påpekats; ty då var det fråga om pensionsinrättning för småskollärare, biträdande lärare o. s. v., och skälet för afslaget då var det, att de hade en helt annan ställning än vanliga skollärare. Att småskollärare och dessa biträdande lärare äro i behof af en hjälp på ålderdomen, är otvifvelaktigt och helt naturligt, då de hafva så små löner, att de näppeligen kunna reda sig här i lifvet, så länge de kunna tjena. Efter afskedstagandet äro de ställda helt och hållet på bar backe; och de äro således enligt min åsigt framför alla andra berättigade att behållas i välvillig åtanke. Och jag skulle icke tro, att Andra Kammaren, som i allmänhet så mycket gynnar och omhuldar folkskolan, hvilken också är folkets sak och folkets skola, skulle vara emot ett bifall till detta skrivesförslag. Jag ber dessutom att få fästa uppmärksamheten derpå, hvilket för öfrigt ligger i öppen dager, att det är fråga icke blott om dessa lärare, utan äfven om kommunerna, nemligen att komma dem till biträde vid hjälp af deras lärare, när de blifvit gamla. Jag vill äfven fästa uppmärksamheten på det ofta omtalade kongl. diktamen, deri Kongl. Maj:t antydde, att de medel, som möjligen skulle kunna inflyta till statsverket, skulle, om de icke behöfdes till annat, användas till bland annat understöd åt kommunerna för att underlätta deras bördor och tryck. Och det vet väl hvar och en, att kommunerna äro tryckta af fattigvårdsbördan ofantligt. Det bevisa de statistiska uppgifter vi ega, och naturligtvis kunna kommunerna i detta fall behöfva en lindring. Derfor hoppas jag och vill, att kammaren benäget måtte godkänna utskottets val befogade och motiverade förslag, hvartill jag yrkar bifall.

Herr Östberg: Såsom en talare redan erinrat, var en fråga liknande denna före vid 1886 års riksdag, och kammaren beslöt då, oaktadt utskottet tillstyrkt en skrivelse till Kongl. Maj:t, att afslå hela frågan. Men jag vill påminna om, att i fjol förevar ock en fråga af ungefär likartad beskaffenhet, nemligen frågan om beredande af pensioner åt barnmorskor, och vid det tillfället visade sig kammaren välvillig mot det då framlagda förslaget och beslöt, såsom herrare torde erinra sig, att ingå till Kongl. Maj:t med en skrivelse, innefattande anhållan om en utredning af frågan, angående inrättandet af en allmän pensionsanstalt för barnmorskor. Det förefaller mig då bra inkonseqvent, att kammaren nu vill

lemna helt och hållet å sido frågan om att bereda ett ålderdoms-understöd åt småskollärarynnorna, ty deras ställning är utan tvifvel lika mycket förtjent af uppmärksamhet som barnmorskornas.

Herr vice talmannen uttalade sig vid 1886 års riksdag mot det då föreliggande förslaget, och har äfven i dag yrkat afslag å det nu framlagda. Han har fruktat, att man skulle få en pensionscorps till förutom de många, som redan finnas. Jag tror icke, han behöfver så mycket frukta därför. Det är af en annan talare erinradt, att i sjelfva verket det icke är något större antal lärare eller lärarinnor, som skulle komma i behof af det nu ifrågasatta understödet, ty flertalet afgå dessförinnan från sina platser och skaffa sig någon annan utkomst. Deremot kan man icke förneka, att det är i hög grad billigt, att lärarinnor, som under en lång följd af år fortsatt med sitt sträfsamma arbete, på ålderdomen blifva ihågkomna med ett litet understöd, så att de hjälpligt kunna draga sig fram, och något vidare begär man ju icke. Att Riksdagen genom en skrifvelse till Kongl. Maj:t, deri man begär Kongl. Maj:ts medverkan för ifrågavarande utredning, skulle binda sig på något farligt sätt, tror jag icke, och frågan är i allt fall af så små dimensioner och ställer så små anspråk på statsverket och kommunerna, att här af ingen risk kan uppkomma.

Herr vice talmannen påpekade sedan den stora fråga, som nu är under behandling, nemligen om en allmän ålderdomsförsörjning för arbetare, och han ansåg, att man borde afväkta den frågans lösning för att i sammanhang dermed äfven tillgodose småskolelärarne och lärarinnorna. För min del tror jag den dagen ännu vara långt aflägsen, då den frågan kan lösas, och därför är det orätt och obilligt att af sådan anledning uppskjuta denna fråga till en så aflägsen framtid.

Jag vill därför lägga kammarens ledamöter på hjertat, att icke nu vara så hårda som för tre år tillbaka, utan bifalla utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Larsson* i Berga.

Herr talmannen bortgick och ledningen af kammarens förhandlingar öfvertogs af herr vice talmannen, hvilken lemnade ordet till:

Herr Bengtsson i Gullåkra, som anförde: Herr talman! Då numera småskolan utgör en vigtig länk i vårt undervisningsväsen, och dess lärare och lärarinnor äro ganska klenst aflönade, så synes mig, att Riksdagen borde behjerta den ställning, hvori de komma, sedan de måst taga afsked och lemna skolan. Och jag för min del kan icke annat än på det lifligaste instämma i utskottets hemställan. I motiveringen för utskottets hemställan yttrar utskottet bland annat: "Utskottet har endast velat uttala den uppfattningen, att vid frågans behandling bör tagas under öfvervägande, huruvida icke statens och kommunens understöd lämpligen skulle kunna utgå under form af årliga insättningar under tjänste-

Om pensionering af småskollärare och lärarinnor m. m.
(Forts.)

Om pensionering af småskollärare och lärarinnor
m. m.
(Forts.)

tiden i försäkringsanstalt för beredande af lifränta vid uppnådd högre ålder, hvarvid ock kunde ifrågasättas, att jemväl lärarne vore skyldige att göra insättningar i anstalten“. Häruti kan jag dock icke till fullo instämma, ty det synes mig, som om dessa småskollärare och lärarinnor under sin tjänstetid hade en så knappt tilltagen lön, att de näppeligen kunde afstå något deraf för insättning i lifränteanstalt till hjälp på ålderdomen. Då dertill kommer, att en hel del lärarinnor vid småskolorna endast innehafva sina befattningar en 5 å 6 år och derefter afgå, så tycker jag icke, det är rätt, att sedan dessa under denna tid af sin knappa lön gjort insättningar i en lifränteanstalt, de sedermera skola på sätt och vis gå förlustiga allt, hvad de förut insatt.

Jag tror, att det bästa sättet att bereda dessa lärare och lärarinnor en någorlunda betryggad ålderdom vore, att efter ett visst antal tjänsteår i småskolan och vid en viss uppnådd lefnadsålder tillerkändes ett visst pensionsbelopp omkring 100—150 kronor. af hvilket kommunen tillskote en tredjedel och staten två tredjedelar. Den summa, som regeringen ansåge nödvändig för detta ändamål, kunde hvarje år på förslag af Kongl. Maj:t af Riksdagen pröfvas och godkännas, och man skulle sålunda icke behöfva någon särskild förvaltning, utan det skulle tillgå på samma sätt som nu angående statens bidrag med två tredjedelar af lönen åt de ordinarie skollärarne; och på det sättet skulle staten komma att bidraga med två tredjedelar och församlingarna med en af den pension, som skolrådet i hvarje särskild kommun ville tilldela sina lärare och lärarinnor. Detta understöd blefve visserligen ganska ringa, men det vore dock mycket behagligare för dem, som lemnat sina befattningar vid skolan, att få uppbära detta såsom pension än att taga emot det såsom ett direkt fattigunderstöd.

På dessa skäl anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herr *Olsson* i Ornakärr.

Herr *Liljeholm* yttrade: Herr vice talman! Småskolan är, som vi veta, icke någon gammal institution, den räknar icke öfver trettio års tillvaro. Dess ändamål och omfattning samt dess plats i skolsystemet äro ock noga bestämda, men för denna skolas talrika personal har staten gjort föga eller intet. Denna personal uppgår för närvarande till omkring 6,000. Deras ställning till kommunen står i många fall under det lagstadda tjänstehjonets ställning i förhållande till husbonden, ty de hafva åtminstone en uppsägningstid, men det sakna småskollärarynnorna. Nu är dock icke här fråga om att i rättsligt afseende förbättra deras ställning, utan nu gäller det en ekonomisk fråga. När dessa lärare och lärarinnor genom träget och nitiskt arbete — och jag kan i förbigående nämna, att denna talrika lärarepersonal af folkskoleinspektörerna hafva ett godt vitsord om träget och nitiskt arbete — utarbetat sig och ålderdomen inträder, då hafva de intet annat att vänta än fattighuset. Det är nog detta, som motionären behjertat,

då han kom fram med sin motion, och utskottet har äfven å sin sida enhälligt tillstyrkt en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Om man nu vill taga detta första lilla steg till en förbättring i lärarepersonalens ställning, tror jag ej, att man derigenom bundit sig i afseende å hvad som vidare kan komma att åtgöras i denna fråga. Riksdagen har fria händer, då Kongl. Maj:t utredt saken. Och frågan är af så invecklad beskaffenhet, att ingen annan än regeringen kan utreda densamma, hvadan jag på det lifligaste vill tillstyrka bifall till utskottets betänkande.

Om pensionering af småskollärare och lärarinnor m. m.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Sedan herr vice talmannen framställt propositioner i enlighet med de olika yrkandena, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen och skulle jemlikt föreskriften i 63 § 3 mom. riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 12.

Herr talmannen, som emellertid återkommit, föredrog nu Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, (i samlingen n:o 21) i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändrad tid för regementsmötenes hållande.

Om ändrad tid för regementsmötenes hållande.

Uti en hos Andra Kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, n:o 176, hade herr *J. Nilsson* i Sorröd föreslagit,

“att Riksdagen i underdänig skrifvelse till Kongl. Maj:t må anhålla, att regementsmötena för de indelta regementena må hållas så, att de kunna vara avslutade inom första hälften af juli månad“.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I fråga härom anförde:

Herr Nilsson i Sorröd: Då nu utskottet afstyrkt min motion, fins naturligtvis icke något hopp om dess antagande i kammaren, och jag har blott att beklaga denna utgång, ty vårt militärväsen kommer härigenom att bli en i ännu högre grad tryckande börda för våra jordbrukare. Jag erkänner gerna behofvet af årliga öfningar för vår armé, men kan icke inse, att fördelen af deras framflyttande till hösten kan på något sätt uppväga de förluster, som för jordbrukarne blifva en nödvändig följd häraf. Jag vet, att fälttjänstöfningar äro nyttiga, men kunde icke dessa hellre hållas under sommarmånaderna, eller lider verkligen vårt land brist på ouppodlad mark att leka krig på? Jag tror det icke. Utskottet har bland annat anført, att ur ekonomisk synpunkt skulle förlust uppstå genom att hålla regementsmöten på sommaren och fälttjänstöfningarna på hösten. Nåväl, denna förlust skulle naturligtvis af samma orsak, som utskottet anført, ej ifrågakomma, om

Om ändrad
tid för rege-
mentsmötenes
hållande.
(Forts.)

fälttjänstöfningarne förlades omedelbart efter regementsmötena på sommaren. Det är just ur ekonomisk synpunkt, som jag vågat försöket med min motion, enär genom den af landtförsvarsdepartementet företagna anordning enligt mitt förmenande stora förluster komma att uppstå, förluster såväl för staten som för den enskilde. Bör icke t. ex. furaget blifva dyrare att anskaffa under denna sena tiden på året, då väl höet kan vara inbergadt, men hafren deremot icke, utan måste anskaffas af förra årets skörd; och jag har äfven all anledning förmoda, att för hästarnes välbefinnande måste äfven gammalt hö anskaffas.

Nu kan häremot anföras, att, om furaget användes under juni och juli eller under augusti och september, kan det komma på ett ut. Nej, mine herrar, så är icke förhållandet, utan skall leverantören, som åtagit sig furaget, förvara det ytterligare ett par månader, måste han nödvändigtvis hafva högre betaldt, än om han får leverera det samma ett par månader förut, ty det erfordras då för förlagskapitalet längre ränteberäkningstid och ej obetydligt mera arbete för furagets konservering. För öfrigt kan man räkna det såsom en allmän förlust, att så stora kvantiteter af foder och spannmål, som behöfvas för dessa möten, skola hos den enskilde eller på kronans förråd ligga från det ena årets höst till det andra, innan det kan blifva omsatt i penningar.

Uti min motion har jag anført en del af de stora olägenheter och förluster, som för den enskilde kommer att uppstå genom dessa vidtagna anordningar om regementsmötenas och fälttjänstöfningarnas hållande på hösten. Jag vill dock inför kammaren tillåta mig att härtill lägga några erinringar.

För att kunna bevisa skördetidens förhållande till tiden för regementsmötenas hållande under detta år har jag fått mig tillständt ett utdrag ur mina egna böcker, som jag skall be att få meddela.

År 1888	började vi inbergningen	den 25 aug.	och afslutade	den 16 okt.
» 1887	»	»	» 5 »	» » » 17 sept.
» 1886	»	»	» 13 »	» » » 21 »
» 1885	»	»	» 13 »	» » » 23 »
» 1884	»	»	» 9 »	» » » 13 »
» 1883	»	»	» 12 »	» » » 13 »
» 1882	»	»	» 10 »	» » » 11 »
» 1881	»	»	» 18 »	» » » 24 »
» 1880	»	»	» 6 »	» » » 10 »
» 1879	»	»	» 18 »	» » » 15 »

Häraf synes, att under dessa senaste tio år skörden infallit på den ort jag tillhör just under den tid regementsmötena äro föreslagna att hållas.

Vidare har jag från kommunalnämndens ordförande inom den kommun jag tillhör erhållit ett utdrag ur mantalslängden, utvisande, att i kommunen hafva mantalsskrifvits under år 1889

Soldater	56
Husarer	20
Dragoner	2
	<hr/>
	Summa 78

*Om ändrad
tid för rege-
mentsmöten
hållande.
(Forts.)*

Af dessa 78 bruka 42 torp, arrende eller mindre hemmansdelar; öfriga 36 äro skrifna såsom drängar eller inhyses. Förutom här upptagna militärer finnes ett icke obetydligt antal anställt vid varfvade regementen och författningssenligt mantals-skrifna å garnisonsorten.

Häraf synes, att det endast från denna kommun icke är ett ringa antal armar, som ryckas från jordbruket, just då de hårdast behövas der, och af detta antal är det största sådana, som sjelfva hafva mer eller mindre med ett eget hem att bestyra. Med hvilka känslor tro herrarne, att dessa militärer, som hafva skaffat sig ett eget hem och som på samma gång utgöra sitt eget hems hufvudsakliga arbetsstyrka, skola emottaga ordena om dessa sena möten, då de under den allra viktigaste tiden måste, om man så får säga, lemna sitt hem vind för våg, beroende på lyckan och slumpen, huru vida de få bergadt det de med svett och möda och genom den Högstes hägn mäktat åstadkomma för sina oundgängligaste lefnadsbehof? Eller tro herrarne, att det kan komma att göra något godt intryck på den del af Sveriges inbyggare, som bo på landet, då de skola se den armé, som de sjelfva och för mången icke utan bekymmer och egen försakelse aflöna för kronans och statens räkning jemte kanske sina egna söner i egenskap af beväring nedtrampa, hvad de under året genom arbete och möda och under Försynens skärm och beskydd kunnat åstadkomma? Kan det, säger jag, då vi äro nog lyckliga att sitta i frid och ro för granar och yttre fiender, vara nyttigt, att på detta sätt vänja sig vid krigets faror och elände. Vål vet jag, att staten ersätter de förluster, som genom dessa fältmöten uppstå, men för att erhålla denna ersättning måste syn och värdering anställas, och detta får då verkställas, då det annars kanske vore möjligt att berga spillrorna efter förödelsen, och således ännu ytterligare åstadkommer försummelse och tidspillan.

Herr talman! Med anledning af hvad jag nu anfört och på det vårt militärväsen icke skall blifva en landsplåga, yrkar jag afslag på utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Lasse Jönsson: Då det är första gången denna fråga föreligger för Riksdagen, och Riksdagen eller åtminstone denna kammare dermed har tillfälle att uttala sig om, huru vida de framskjutna regementsmötena kunna vara för landet gagneliga eller tvärtom, anser jag, att detta är en mer än vanligt viktig fråga. Det har nemligen först förra året ordnats så, att regementsmötena framflyttats, på det de måtte komma i omedelbart sammanhang med fälttjänstföningarna. Det förvånar mig verkligen, att utskottet enhälligt kommit till det beslutet att afstyrka motionen. Det förvånar mig på det högsta, därför att jag tror, att inom utskottet

*Om ändrad
tid för regementsmötens
hållande.
(Forts.)*

finnas män, som väl förstå både hvad indelningsverkets tunga vill säga, och i synnerhet hvad det i nationalekonomiskt hänseende betyder att icke få landets gröda inbergad i rätt tid, och hurusom det på denna grödas inbergande i rätt tid är af stort inflytande, om det indelta manskapet är hemma eller marscherar på exercisfältet.

Hvad sakens militära sida angår, kan man möjligen vara i något tvifvelsmål; ty jag kan icke neka vigten af att — såsom utskottet säger — regementsmötena ställes i omedelbart sammanhang med fälttjänstöfningarna såsom ett slags förberedelser till dessa. Deremot, då utskottet säger: "Det är vid kavalleriet rent af en nödvändighet, att hästarne genom förberedande tjenstgöring sättas i stånd att uthärda de ansträngningar, som af dem krävas under fälttjänstöfningarna" — så kan man åtminstone hysa tvifvel om riktigheten af detta påstående. Ty den, som sett, huru hästarne se ut, när de skickas från rusthållen till regementsmötena, och när de komma igen mer eller mindre skadade eller åtminstone magra och utmattade, kan sätta i fråga, huru vida de äro mera lämpliga för ansträngningar vid dessa öfningar, än när de lemnade rusthållen.

Då nu utskottet emellertid, såsom sagdt, från ekonomisk synpunkt vill resonnera bort saken, har utskottet ovilkorligen kommit in på en oriktig stråt. Ty de 20,000 kronor, som utskottet talar om, att man skulle bespara statsverket genom att undvika färdkostnaderna till och från regementsmötena, äro en ren obetydlighet emot den nationalförlust, som ligger deri, att dessa många kraftiga armar äro ryckta från arbetet under skörden. Äfvenså är det gifvet — såsom också motionären påpekat uti sin motion och i sitt anförande i dag — att kostnaderna vid rekryteringen skulle ökas, då dessa män skulle rycka ut under skördetiden — något som ju ganska tungt skulle drabba indelningshafvarne. Jag erinrar mig ett yttrande af en högre officer, som fälades inom statsutskottet, då frågan om kavalleriets utbildning diskuterades. Det talades om, huru vida Kongl. Maj:t skulle kunna få manskap för en summa af 150 kronor för hvarje karl. Vi som voro för kavallerifrågans lösning trodde det; de andra deremot trodde det icke. Då yttrade den nämnde officeren: "Ja, låt oss bara vänta, tills alla regementsmöten förlagts till hösten. Få se, om Kongl. Maj:t då får en karl för 150 kronor!" Jag skulle knappast något vidröra detta, om jag icke i Första Kammarens protokoll af den 23 februari sett ett yttrande af friherre Leijonhufvud utaf ungefär samma innehåll. Han sade nemligen: "Mot värfningen uppstår ännu en svårighet, som jag ber att i förbigående få framhålla. De höstmanövrer, som nu blifvit brukliga, och hvilka ur militärisk synpunkt betraktadt måste anses vara mycket fördelaktiga, komma nemligen utan tvifvel att mycket försvåra värfning och rekapitulation. Det kan ju gå för sig, att en karl, som har en fast anställning, är borta från sin tjenst under juni månad, då göromålen vid jordbruket ej äro brådsakande; men hvem vill väl i sin tjenst antaga en dräng, som förbehåller sig att under flere år få vara borta

under september månad 20 dygn eller mera, då man väl måste beräkna ytterligare tre eller fyra dagar för färden till och från öfningsplatsen?" Således se herrarne, hvad vi hafva att vänta. Dessa öfningar äro försök, förebud till hvad som kan komma och skall komma. När så förhåller sig, undrar jag om denna kamare verkligen kan, med gillande af hvad utskottet föreslagit, afstyrka denna motion. För min del kan jag det icke. Ty äfven om man förbiser alla intressen för indelningshafvarne, alla intressen för soldaterna, så är dock mötenas framskjutande från statsökonomisk synpunkt något betänkligt. Eller skulle det icke innebära en oberäknelig förlust för landet, om vår gröda i mer eller mindre grad toge skada genom dessa kraftiga mäns bortovaro? På det sättet kan det inträffa, att den besparing af 20,000 kronor, som utskottet ordar om, i verkligheten medför en vida större förlust. Nej, må regementsmötena hållas i juni månad, och må dessa fälttjenstöfningar, om de skola fortfara — för min del har jag svårt att inse, hvartill de skola tjena — hållas för sig sjelfva i september eller oktober. Låt om oss för all del akta oss för att göra någon nationalekonomisk förlust genom vårt beslut i denna fråga.

Jag yrkar afslag på utskottets hemställan och bifall till motionärens förslag.

Herr *Rundbäck* instämde i detta yttrande.

Chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna yttrade: Den föreliggande frågan är naturligtvis, såsom den näst föregående talaren yttrade, en för många synnerligen viktig fråga. Jag skall här tillåta mig att först nämna något om den militära sidan af saken.

Det är, tror jag, alldeles obestriddligt, att fälttjenstöfningar, derest de skola hafva någon nytta med sig, måste ega rum på hösten, då åtminstone största delen af säden är skuren, helst så pass sent, att, för så vidt icke särskilda undantagsförhållanden råda det året, grödan helt och hållet är inbergad. Sådant var också förhållandet vid fältmanövern 1884 i Skåne; då fans intet hinder för att hvar som helst föra fram trupperna; så var äfven förhållandet 1886 i Vestergötland. Deremot har man förut flere gånger — ty sådana fälttjenstöfningar hafva sedan en lång tid tillbaka hållits allt emellanåt — försökt anordna dem i början af juli omedelbart efter regementsmötenas slut, men man har funnit, att sådana öfningar icke äro till någon egentlig nytta; de penningar, som på dem användas, äro nästan bortkastade. Trupperna måste nemligen hufvudsakligen hålla till i skogarne, der hvarken artilleri eller kavalleri kan föras fram, ej heller några egentliga strider ega rum, undantagandes mellan s. k. skyttelinier. De egentliga fälten deremot, der striderna rätteligen skulle utkämpas, får man icke beträda; de betraktas såsom sjöar, och man får blott tåga fram på vägarne mellan dem. Men på det viset få både befäl och manskap en fullkomligt falsk föreställning om, huru en

*Om ändrad
tid för rege-
mentsmötenas
hållande.
(Forts.)*

*Om ändrad
tid för regem-
entsmöten
hållande.
(Forts.)*

strid går till. Det vore då nära nog mycket bättre att låta bli att anordna sådana öfningar, än att, såsom der sker, hålla dem på ett sätt, medan det i sjelfva verket går till på ett helt annat. Under de senaste höstöfningarna har det också visat sig, att officerare, som förut deltagit i de äldre öfningarna, särskildt de första dagarne haft ganska svårt att komma tillrätta och knappt på hela tiden hunnit vänja sig att rätt begagna terrängen under de nya förhållandena. Skall man hafva fälttjenstöfningar, så är det alltså ur militärisk synpunkt alldeles nödvändigt, att de hållas på hösten.

Det är också då, som de pläga anordnas i andra länder. Jag vill nu icke tala om Tyskland, ty det anses kanske allt för militäriskt; men om vi se på Frankrike, på Italien o. s. v., skola vi finna, att öfver allt fälttjenstöfningarna hållas på hösten. De hafva dock i dessa sydligare länder en lyckligare höst än vi derutinnan, att det fins en bestämd mellantid mellan skördens slut och såddens början, då fälten alltså hvarken äro bevuxna eller besädda.

Dessa i militäriskt afseende gynsamma förhållanden, som existera höstetid, hafva gjort att åtskilliga generalbefälhafvare och regementschefer hafva framställt yrkanden om, att regementsmötena alltid skulle förläggas till hösten. Detta har dock varit något, som Kongl. Maj:t icke kunnat bifalla, emedan Kongl. Maj:t å andra sidan också måste tillse, att indelningsverket icke kommer att trycka hårdare, än nödvändigt är.

Saken är dock en helt annan de år, då dessa fälttjenstöfningar skola hållas. I allmänhet har man sökt beräkna dem på det sättet, att en tredjedel af svenska armén skall deltaga i dylik öfning hvart annat år. Det blir sålunda två militärdistrikt hvarje gång; och för dem återkommer fälttjenstöfningen en gång inom en tids-cykel af 6 år. Särskildt hvad kavalleriet beträffar, har man nu vid öfningen 1884 i Skåne funnit stora svårigheter förenade med den då använda metoden att hålla regementsmötena en längre tid före fälttjenstöfningarna. Hästarne blifva nemligen då tagna direkt från betet, från gräsfodring; de hafva icke fått någon hafre, utan äro slappa och falla af mycket. I Skåne kunde de slutligen knappt gå öfver de diken och hinder, som finnas på skånska slätten. Detta gjorde, såsom utskottet omnämnt, att 1886 före fälttjenstöfningen i Vestergötland chefen för kongl. lifregementets husarcorps ingick med anhållan att få regementsmötet strax före fältmanövern, för att hästarne då skulle vara vid full vigör. Detta medförde ock mycket stora militäriska fördelar.

Hvad åter infanteriet beträffar, har äfven för detta såväl 1888 som innevarande år regementsmötena blifvit förlagda till sensommaren för de trupper, som deltaga i fälttjenstöfningarna. I förbigående vill jag anmärka, att särskilda omständigheter nu föranledt oss anordna två sådana fälttjenstöfningar under två på hvarandra följande år; eljest har man ju i allmänhet beräknat att hålla dem hvarannat. Denna framflyttning af infanteriets regementsmöten har man vidtagit för att på det fördelaktigaste sätt använda den ytterligt korta öfningstid, vi kunna gifva vår armé, i det derigenom manskapet direkte från regementsmötet kommer

till fälttjenstöfningen och således der är bättre öfvadt. När man har så knappa öfningsvillkor som vi, måste man söka anordna öfningarna så fruktbringande som möjligt. Äfven för karlarne innebär förändringen en icke obetydlig fördel. De slippa derigenom vända hem från regementstmötet för att snart blifva åter inkallade till fälttjenstöfningen, och vinna på det viset 4 å 5 dagar hvar och en.

*Om ändrad
tid för rege-
mentsmörens
hållande.
(Forts.)*

Den förste talaren nämde, att furaget skulle blifva dyrare, om regementsmötena hållas på hösten. Erfarenheten har dock visat motsatsen. Det är visserligen sant, att särskildt hafren 1884 blef dyrare, men det berodde då på en särskild tillfällighet. Men både 1886 och 1888 har det visat sig, att furaget icke alls blifvit dyrare; det har tvärtom varit lättare att anskaffa hö i september, än om man skulle hafva försökt i juli.

Hvad åter beträffar behöfligheten af fälttjenstöfningar, så kan nog en eller annan riksdagsman säga, att det vore väl om vi i fredstid sluppe vänja oss vid kriget o. s. v., men dessa öfningar äro just till för att vi om möjligt skola kunna afvända kriget, för att vi i fredstid må vänja oss vid krigföring, så att vi, när det behöfves, skola kunna göra den tjänst, som fäderneslandet fordrar. Det är detta, dessa öfningar afse.

Slutligen måste man ock taga hänsyn till rust- och rotehållar-nes intressen. Det är just detta, som gjort, att såsom redan nämnts, Kongl. Maj:t icke kunnat villfara de rent militära önskn-ningar, som framstälts om förläggande af alla regementsmöten till hösten. Men när man öfvervägt saken från alla sidor, har man ansett skäligt att de år, då fälttjenstöfningar skola hållas i ett militärdistrikt — och dessa måste hållas på hösten — förena re- gementsmötena med dessa öfningar. Det har visserligen sina olä- genheter, men också fördelar, som kunna uppväga olägenheterna.

Det är alldeles påtagligt — det kommer man alltid tillbaka till — att vårt indelningsverk måste leda till ständiga tvister emellan å ena sidan de militära fordringarna och å den andra de helt naturliga ekonomiska intressena. Detta tog jag mig fri- heten framhålla, så godt jag kunde, då frågan om det indelta kavalleriets sättande på vakans förelåg. Der hade man enligt Kongl. Maj:ts uppfattning ett sätt att, åtminstone hvad kavalleriet beträffade, komma ifrån saken och fixera bördorna. Man trodde, att detta genom det nämnda förslaget skulle låta sig göra, men kammaren hade en motsatt uppfattning och afslog förslaget. Un- der sådana förhållanden får man försöka, så godt man kan, att i en viss grad låta de olika intressena, de rent militära och de eko- nomiska, balansera mot hvarandra. Det är detta, som Kongl. Maj:t försöker. Att helt och hållet ställa sig på de ekonomiska intressenas sida, går icke för sig: då kunde man lika gerna slopa hela armén. Men så länge indelningsverket bibehålles, komma ständiga svårigheter att uppstå; jag har, som nämnt, försökt få till stånd en förändring rörande kavalleriet, men kammaren har icke velat vara med derom.

Herr Bratt: Då, sedan jag begärde ordet, herr statsrådet

Om ändrad
tid för rege-
mentsmötenas
hållande.
(Forts.)

och chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet sjelf yttrat sig och utredt frågan, har jag ej mycket att nu tillägga.

De båda förste talarne sågo, förklarligt nog, denna fråga så godt som uteslutande ur ekonomisk synpunkt. Utskottet har också erkänt, att vissa olägenheter af ekonomisk natur äro förenade med de militära öfningarnas förläggande till hösten, men utskottet har derjemte framhållit något, som man från militärisk synpunkt ovilkorligen måste hålla fast vid, nemligen att andra och större olägenheter äro förenade med dylika öfningars hållande på sommaren.

Det torde icke för någon af herrarne vara obekant, att våra militära öfningar, i all synnerhet vid större truppsammandragningar, nu mera antagit en helt annan form, en alldeles ny och mera praktisk karakter, än de hade för ett eller annat tiotal år sedan. Man söker nu verkligen imitera kriget, för så vidt sådant under fredliga förhållanden kan ske; och att detta *kan* ske ganska fullständigt, det har framgått af de senare årens fälttjänstöfningar, sådana de hufvudsakligen efter de stora militärmagternas föredöme här anordnats. Dervid är att märka, såsom herrarne lätt torde inse och såsom herr statsrådet redan framhållit, att då i krig trupperna naturligtvis gå fram öfver allt, der terrängen är trafikabel, således ock öfver åkrar och ängar o. s. v., så måste man under fredsmanövrer, då man icke vill förtrampa och förstöra den växande grödan, förlägga öfningarna till en årstid, då fälten i allmänhet kunna beräknas vara skördade.

En annan ur militärisk synpunkt synnerligen vigtig omständighet, som också bör framhållas, är den, att bevakningstjensten, hvilken i nutidens krig fått en ytterst vigtig karakter, under de ljusa sommarnätterna icke kan öfvas med ens tillnärmelsevis samma resultat och nytta som under de mörka höstnätterna.

Dessa två skäl synas i och för sig alldeles afgörande, för att frågan ur militärisk synpunkt icke kan betraktas så, som den ärade motionären gjort. Jag vill dessutom än ytterligare betona, hvad herr statsrådet nyss framhållit, nemligen att för hvarje regemente en sådan höstöfning, som i år för första och andra militärdistriktets trupper är beslutad, i regeln torde återkomma endast hvarvt sjetta år.

Under sådana förhållanden tillåter jag mig att yrka afslag å motionen och kraftigt förorda bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Lyckorna: Herr talman! Såsom icke varande militär, må det ursäktas mig, om jag icke tillräckligt kan inse vigten och nödvändigheten af framflyttande af ifrågavarande regementsmöten till en tid längre fram på sommaren, då jordbruket ovilkorligen fordrar de mesta arbetskrafterna. Icke allenast för dem, som då behöfva lega, utan äfven för dem, som behöfva förtjena sitt uppehälle genom arbete mot aflöning, utan äfven i andra fall måste detta medföra mycket stora olägenheter. För min del har jag mycket svårt att förstå hvarför man icke framdeles kan hålla regementsmötena å samma tid på sommaren som hittills.

Eller skulle här icke, såsom den förste talaren efter min uppfattning så riktigt uttryckte sig, finnas ouppodlad jord nog att öfva krig på?

Jag vet t. ex. huru i trakten af Ljungby hed det verkligen icke är någon brist på sådana marker. Der hafva förut vid flere tillfällen dylika fältmanövrer blifvit anordnade. Huru vida då utrymmet icke har varit tillräckligt, vågar jag icke bestämdt yttra mig om; men nog förefaller det mig, som om så är förhållandet.

Jag vet också, att äfven, om man velat hålla öfningar på längre distanser och mera ovanliga terränger, sådant förut låtit sig göra under sommaren. Om jag icke misstager mig, företogs 1887 en sådan der anfalls- och försvarsöfning. Man utgick från Hallandsås, från Grefvie backar, och stälde marschen mot söder eller sydost mot Ljungby hed. Öfningen väckte der nere ett stort uppseende. Och oakadt det var den tiden på sommaren, då grödan står växande på marken, hindrades öfningarna så vidt jag vet icke något deraf. Ty allt efter som marschen gick genom trakter med olika terrängförhållanden, höjder eller dalsänkningsar o. s. v., hade man tillfälle att låta verkställa angrepp vexelvis med det ena eller det andra vapnet. Efter allt hvad vi då kunde se, kunde fältmanövrer försiggå mycket bra äfven på annan tid än den man nu påstår vara den mera lämpliga. För min del tror jag också, att de militäriska öfningarna utan någon olägenhet kunna försiggå tidigare än nu är ifrågasatt.

Hvad angår yttrandet af talaren på göteborgsbänken, att det skulle vara mindre lämpligt att öfva krig under sommaren, då det är ljusa nätter, så håller detta påstående enligt min uppfattning icke streck. Ty det är ju klart, att det icke går an att manövrera under mörka nätter, medan det deremot går mycket bra att göra det under de ljusa sommarnätterna.

På dessa grunder, herr talman, yrkar jag bifall till hvad motionären hemställt.

Her Björkman: Jag var verkligen i början något rädd för, att utskottets ledamöter skulle misstänkas vara militärer helt och hållet, därför att de icke bifallit motionärens önskan. Men det är dock ej endast utskottet, som betraktat frågan ur militärisk synpunkt; den siste ärade talaren har gjort det vida mera än utskottet. Utskottet för sin del har behandlat frågan äfven ur ekonomisk synpunkt. Jag minnes mycket väl fälttjenstöfningarna i Skåne 1860. Det var ledsamt att se, huru grödan då trampades ned af hästar och militärer på de stora sädesslätterna. Jag tror verkligen, att det var en skada för jordbrukarne, att deras gröda blef på så oförsynt sätt nedtrampad. Jag vet visserligen, att de fingo en ganska rundlig betalning för sin gröda, men den, som fick betala den, det var ju staten. Vi hafva inom utskottet tänkt, att, om dessa fälttjenstöfningar förledes på hösten, det då mera sällan skulle inträffa, att så mycken gröda skulle förderivas, som det blefve fallet, om dessa öfningar hölles i juni eller juli månader. Detta var för oss en vigtig sak.

*Om ändrad
tid för regementsmötens
hållande.
(Forts.)*

*Om ändrad
tid för rege-
mentsmöten
hållande.
(Forts.)*

Motionären har för öfrigt icke ifrågasatt någon annan förändring än den, att vissa regementsmöten skulle hållas på försommaren. Men då militärerna påstå, att det är nödvändigt, att regementsmötena sammanslås med fälttjenstöfningarna, har utskottet ansett det från så väl militärisk som ekonomisk synpunkt bäst att bibehålla den nuvarande tiden för regementsmötena. Om utskottet, såsom herr Lasse Jönsson yttrade, icke hade tagit hänsyn till den ekonomiska sidan af saken, så hade det möjligen kommit till annat resultat. Han nämnde, att man kunde uträtta nyttigare saker, än att hålla dylika öfningar. Ja, jag motionerade också vid förra riksdagen om, att ett eller annat regementsmöte skulle inställas för att spara penningar, men Riksdagen ville då icke alls vara med derom.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Westrin: Jag är icke nog sakkunnig för att inlåta mig i dispyt med herr Andersson i Lyckorna angående möjligheten af att anställa fälttjenstöfningar på en mera inskränkt terräng. Jag vill icke heller bestrida möjligheten af att dessa öfningar kunna flyttas tillbaka till närmaste tiden efter regementsmötena, det vill säga till slutet af juni eller början af juli månader. Jag ber endast att få fasta uppmärksamheten på, att motionen icke innehåller något förslag om tillbakaflyttande af fälttjenstöfningarna, hvarför utskottet ej heller kunnat, äfven om det velat, framställa något förslag derom. Motionären har endast begärt, att regementsmötena måtte fortfarande hållas på samma tider som nu, det vill säga avslutas i första hälften af juli månad. Man skulle vid genomläsningen af motionen tro, att motionären föreställt sig, att meningen vore att framflytta alla regementsmöten till höstens början. Men, såsom redan af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet blifvit upplyst, har detta icke varit meningen, utan det är endast inom de militärdistrikt, der fälttjenstöfningar anordnas i sammanhang med regementsmötena, der man bestämt sig för att framflytta dessa till senare på hösten, och, såsom äfven är nämndt, återkomma dylika öfningar i samma militärdistrikt ej oftare än hvarjt sjettonde år. Och då utskottet föreställt sig, att de olägenheter, som dessa möten tvifvelsutan medföra så väl för soldater, som för rust- och rotehållare, icke äro jemförliga med de olägenheter ur så väl militärisk som ekonomisk synpunkt, som skulle uppstå genom att behålla den nuvarande tiden för regementsmötena, men deremot fortfarande hålla fälttjenstöfningarna på hösten, har utskottet ej kunnat annat än yrka afslag å motionen.

Jag tillåter mig att under åberopande af hvad för öfrigt anförts från statsrådsbanken yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bratt: Det kan icke vara synnerligen lockande för en militär att inlåta sig i meningsstrid med en icke-militär öfver en rent militärisk fråga; men jag har dock begärt ordet för att få rektifiera några misstag af den senaste talaren på skånebanken.

Det förefaller mig, som om han dels förväxlat så kallade "fält-öfningar", hvori endast ett fåtal officerare deltaga, med "fälttjenst-öfningar", utförda af större truppdelar, dels alldeles missuppfattat mitt yttrande om fördelen af de mörka nätterna, då han nemligen sade sig tro, att det ginge bättre att manövrera under de ljusa somrarnätterna. Jag talade dock här uteslutande om den viktiga *bevakningstjensten*, och jag påstår, trots hans gensaga, att med hänsyn till denna öfning en mörk höstnatt är lämpligare än en ljus somrarnatt.

Jag tillåter mig slutligen hemställa till kammaren, huru vida det icke vore skäl att göra vårt landtförsvar, som dock kostar landet 20 millioner om året, så ändamålsenligt, som åtminstone för denna kostnad det kan göras. Och då det nu är faktiskt, att dessa öfningar, som bilda sjelfva slutstenen i trupputbildningen, ej kunna blifva ändamålsenliga, med mindre de hållas närmare hösten, så anhåller jag, herr talman, att fortfarande få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Björck: Det kan möjligen synas herrarne besynnerligt, att jag i en fråga sådan som denna vågar yttra mig, men jag har emellertid ansett mig böra säga några ord.

Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet erkände nyss, att de för öfningarna på försommaren utgifna kostnader vore alldeles onyttigt bortkastade penningar. Jag är visserligen icke militär och kan således icke uttala något på fackkunskap grundadt omdöme; men jag vill emellertid uttala min åsigt, att kostnaderna för dylika öfningar äro onödigt utkastade under alla förhållanden och vid hvilken tid på året de än må företagas. Jag tror detta fullt och fast, ehuru jag icke är militär; och om än herrarne falla i förundran öfver och skratta åt min åsigt, så tror jag dock, att den omfattas af den allmänna opinionen, som i denna sak dömer annorlunda, än herrarne synas göra. Vårt lands försvar kan förliknas vid det förhållande, att en förnäm man köper åt sina barn en mycket grann och på det ståtligaste utstyrd docka, hvilken, sedan barnen efter någon tid ledsnat vid densamma, blir litet vårdslösad och mindre väl behandlad. Då har också den förnämne mannen bortkastat sina penningar förgäfves; och detsamma må jag säga om den svenska Riksdagens sätt att gå till väga vid beviljande af medel för vårt försvarsväsen — äfven de blifva onödigt bortkastade.

Jag är fullkomligt öfvertygad derom, att det, om dessa militär-öfningar skola medföra någon nytta, blir alldeles nödvändigt att förlägga desamma till sådana terränger, som kunna befaras blifva i framtiden hotade af fienden. Man har här talat om Skåne såsom en lämplig plats för fälttjänstöfningarna. Ja, det skulle väl vara under förutsättning, att vi vore rädda för Danmark. Men det är icke så farligt. Hellre skulle jag se, att dessa öfningar förlades till Norrland, der det icke finnes så många sädesfält och åkrar att nedtrampa som i södra Sverige, men väl staten tillhöriga, vidsträckta skogbärande trakter och annan mark, der militären kunde

Om ändrad
tid för rege-
mentsmöten
hållande.
(Forts.)

*Om ändrad
tid för rege-
mentsmötenes
hållande.*

få utföra sina öfningar. Kan hända vore det äfven nyttigt att förlägga öfningarna till trakten kring Gellivara, i fall vi nemligen anse det vara behöfligt att taga reda på sådana trakter, som kunna blifva i behof af försvar. Men dit vill man icke, må hända af skäl att der är för mycket af skog, så att man kunde gå vilse i densamma. Om dessa öfningars hållande inskränktes till endast hvarvtionde år, så skulle vi vara lika mycket aktade och respekterade af utländingen som nu. Vi kunde då också få använda de penningar, som nu onödigt bortkastas för dessa ofta återkommande öfningar, för andra och nyttiga ändamål.

Af dessa skäl finner jag mig nödsakad att yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till motionärens förslag.

Herr Nilsson i Sorröd: Jag vill endast, med anledning af ett yttrande från en talare på smålandsbänken, säga ett par ord. Han sade nemligen, att han sjelf såsom motionär hemställt, huru vida icke regementsmötena skulle kunna ett eller annat år inställas. Vid sådant förhållande är det med mycken förundran jag nu fått höra, att han blifvit så tillmötesgående, att han till och med anser, att regementsmötena skulle kunna framflyttas till sjelfva hösten.

Hvad beträffar den af herr Westrin anmärkta bristen i mitt förslag, så hade väl denna brist icke bort utgöra hinder för de herrar inom tillfälliga utskottet, som haft att handlägga detta ärende, att tillstyrka bifall till mitt i motionen framställda förslag. Jag har med siffror visat, att dessa möten åtminstone i min ort blifvit förlagda till sjelfva sädeshösten. Och, om så befunnes nödigt, skulle jag kunna framdraga flera bevis för, att jag icke är den, som sölar med mina bestyr vid jordbruket, utan hinner att få dem uträttade lika fort som de flesta på min ort.

Jag yrkar fortfarande bifall till min motion.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen proposition *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å densamma och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen. Herr talmannen fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad kammarens fjerde tillfälliga utskott hemställt i dess utlåtande n:o 7 (i samlingen n:o 21), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 101 ja mot 56 nej; hvadan kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 13.

Efter föredragning vidare af statsutskottets utlåtande n:o 37, med anledning af väckt motion om beviljande af anslag till hamnarbeten vid Karlshamn, i hvilket utlåtande utskottet hemställt, att omförmälda, inom Första Kammaren af herr *V. Ekenman* afgifna motion, n:o 31, ej måtte af Riksdagen bifallas, begärdes ordet af

Herr Lilienberg, hvilken yttrade: Såsom representant för staden Karlshamn kan jag icke annat än önska all framgång åt motionen, och jag skulle utan tvifvel sjelf hafva väckt enahanda förslag, om jag icke ansett, att dylika frågor lämpligast borde framläggas för Riksdagen af regeringen, som bäst är i tillfälle att åstadkomma erforderlig utredning i ämnet.

Med tillkännagifvande af denna min uppfattning har jag naturligtvis icke något yrkande att framställa.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 38, med anledning af väckta förslag angående räntefrihet för eller afskrifning af oguldna återstoden af ett Vesans kärr- och sjöuttömnings- samt odlingsbolag beviljad lån.

Angående räntefrihet för eller afskrifning af återstoden af ett Vesans kärr- och sjöuttömnings- samt odlingsbolag beviljad lån.

I proposition af den 14 december 1888 (n:o 13), som till statsutskottet remitterats, hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva den lindring uti de nu gällande vilkoren för återbetalning af ett Vesans kärr- och sjöuttömnings- samt odlingsbolag af Rikets Ständer vid 1862—1863 årens riksdag beviljad lån, att det nu återstående kapitalbeloppet, 24,236 kronor 68 öre, räntefritt finge åtnjutas och återbetalningen verkställas på det sätt, att hvarje af åren 1888—1894 inbetalades 3,000 kronor samt för år 1895 3,236 kronor 68 öre.

Derjemte hade uti en inom Andra Kammaren väckt, till utskottet likaledes remitterad motion, n:o 172, herr *N. Jönsson* i Gammalstorp föreslagit, att ifrågavarande lån måtte helt och hållet afskrifvas.

Utskottet hemstälde, att Riksdagen måtte, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, men utan afseende å herr *N. Jönssons* motion, medgifva den lindring uti de nu gällande vilkoren för återbetalning af det Vesans kärr- och sjöuttömnings- samt odlingsbolag af Rikets Ständer vid 1862—1863 årens riksdag beviljade lån, att det nu återstående kapitalbeloppet, 24,236 kronor 68 öre, räntefritt må

Angående räntefrihet för eller afskrifning af återstoden af ett Vesans härr- och sjöuttömnings- samt odlingsbolags beviljad lån.
(Forts.)

åtnjutas och återbetalningen verkställas på det sätt, att för hvarje af åren 1888—1894 inbetalas 3,000 kronor samt för år 1895 3,236 kronor 68 öre; börande de på år 1888 belöpande 3,000 kronor inbetalas under innevarande år och de öfriga beloppen hvar och ett före slutet af det år, för hvilket beloppet skall erläggas.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Jönsson i Gammalstorp: Då det utlåtande, som statens landtbruksingeniör E. W. Ewe, i egenskap af tillkalladt sakkunnigt biträde vid hofrättssyn i anledning af rättegång om uppskattningen af det genom ifrågavarande uttappning vunna jordförbättringsvärdet, afgifvit i november månad 1888 öfver sjösänkingsföretaget, icke vid tiden för den kongl. propositionens afgifvande angående detta ärende varit för Kongl. Maj:t tillgängligt — i hvilket fall Kongl. Maj:t må hända funnit skäl att, med behjertande af de mycket talande skäl, som detta utlåtande innehåller, förorda bifall till jordegarnes begäran att ifrågavarande lån måtte helt och hållet afskrifvas — har jag ansett mig böra väcka den motion i berörda syfte, som nu föreligger till kammarens behandling. Af detta utlåtande framgår bland annat, att de af statens landtbruksingeniör Ph. Åkerman för arbetsföretagets utförande uppgjorda kalkyler och planer varit felaktiga i beräkningarna och missledande, och att medelvattenståndet i Vesan nu är det samma som före vattenledningsföretagets utförande. I och för detta företag har man dels byggt två kanaler för att afleda vattnet till Östersjön och dels anskaffat ett pumpverk för utpumpning af vattnet från Vesan. Af herr Ewes utlåtande framgår vidare, att kanalaneläggningarna äro för små, så att den *Östra kanalen*, som är afsedd att bortföra Möllebjärkeåns vatten till Östersjön vid Norjesund, kan framsläppa endast ungefär hälften af den beräknade vattenkvantiteten för ifrågavarande aflopp, och den *Vestra kanalen*, som afser att bortskaffa från Ryssberget kommande vatten förbi Solvesborgs slott ut i Östersjön, kan framsläppa ej fullt $\frac{1}{3}$ af den för kanalen beräknade vattenmassan; samt att pumpverket, hvilket ej kan uppföra mera än ungefärligen $\frac{1}{4}$ af den vattenmassa, som dermed för torrläggningens ernående beräknats, under sådana förhållanden blefve i ännu högre grad otillräckligt samt alldeles oändamålsenligt.

Af allt detta framgår, att de utförda arbetena äro alldeles förfelade.

Vidare framgår af herr Ewes utlåtande, att värdet af jordförbättringen kunnat uppskattas till högst 16,155 kr. 4 öre. Enligt sammandrag af bolagets uttaxeringslängder, som varit bifogade den kongl. propositionen, hafva bolagets utgifter uppgått till 171,122 kr. 95 öre. Bolagets utgifter hafva således öferskridit det vunna jordförbättringsvärdet med ej mindre än 154,967 kr. 91 öre, och dessa utgifter torde komma att ökas med tusentals kronor endast i rättegångskostnader, innan ofvanomfärdade pågående rättegång hunnit afslutas. När härtill kommer, att af de

i början till bolaget inberäknade cirka 3,000 tunland omkring 1,200 å 1,300 tunland genom rättegång blifvit från bolaget befriade, och således endast 1,771 tunland 6 kappland äro betalningsskyldige eller i bolaget kvarstående, och af dessa, när uppskattningen af jordförbättringsvärdet genom rättegång vunnit laga kraft, samt uträkningen bolagsmännen emellan i enlighet med bestämmelserna i 3 § af det för bolaget gällande reglemente blifvit verkställd, endast den till förbättring uppskattade jorden kommer att i förhållande till förbättringsvärdet i uttappningskostnaderna deltaga; att, då en stor del af denna jorden säkerligen kommer att åsättas ingen eller högst obetydlig förbättring och dess egare således genom gjorda uttaxeringar betalt för mycket till kostnaderna och på grund af förenämnda paragraf äro berättigade att erhålla tillbaka hvad de sålunda betalt för mycket, kostnaderna komma att gäldas af blott en del bolagsmän, så torde herrarne häraf lätt finna, huru förtviflad och behjertansvärd deras ställning är och att den begärda afskrifningen är nödvändig för att de med sina familjer skola undgå att gå ifrån sina hus och hem. Af bolagsmännen utgöra flertalet små jordegare, hvilkas ekonomiska ställning är ganska dålig, så att de åbor, som komma att drabbas af den största utgiften enligt domhafvandens i orten bevis, vore de, som minst kunde bära den och hvilkas egendomar vore intecknade intill och öfver dess hela värde. Man har enskildt hört sägas, att det skulle innebära ett farligt prejudikat att slå in på denna väg och bevilja afskrifningar. Jag tror för min del, att de, som säga så, icke tagit i betraktande de säregna förhållanden, som här föreligga, nemligen att icke fall finnes för vattnet att afrinna, utan att det måste upptagas medels pumpverk, och någon motsvarighet dertill lär väl på högst få ställen finnas i vårt land. Få odlingsföretag lära väl äfven i öfrigt vara så misslyckade som detta. Samma omdöme hade äfven landbruksingeniören uttalat, då han säger, att företaget vore att betrakta såsom alldeles misslyckadt. Då nu delegarne på sin tid genom förespeglingar från en statens landbruksingeniör om stor vinst, och på grund af missledande uppgifter bildat bolaget, och då äfven arbetet utförts genom statens ingenjörer, anser jag med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att också staten mellankommer, och att den begärda afskrifningen beviljas. Utskottet har sagt att, som skäl förefinnas att antaga, att de enskilda jordegarne icke äro utan skuld till företagets mindre lyckliga resultat, finner utskottet sig ej kunna gå längre än det kongl. förslaget. Af ofvan åberopade utlåtande framgår, att planen varit misslyckad, och att arbetet icke medfört motsvarande nytta, och man bör då icke misskänna delegarne därför, att underhållet varit sämre än det under andra förhållanden bort vara. Ty om dessa anläggningar skulle ordentligt underhållas, skulle kostnaderna och förlusterna blifva än större, än de nu äro. Jag hemställer således till såväl de ärade utskottsmedlemmarne som kammarens ledamöter i öfrigt: huru många gånger hafva vi icke här beviljat långt större summor än de, hvarom nu är fråga, för mycket mindre välsignelserika ändamål än detta? Här är ett

*Ångående
rättsfrihet för
eller afskrif-
ning af åter-
stoden af ett
Vesars kärr-
och sjöuttöm-
nings- samt
odlingsbolag
beviljadt län.
(Forts.)*

Angående
räntefrihet för
eller afskrif-
ning af åter-
stoden af ett
Vesans kärr-
och sjöuttöm-
nings- samt
odlingsbolag
beviljadt lån.
(Forts.)

tillfälle, då Riksdagen med sin mellankomst med ett litet belopp kan rädda åtskilliga mindre jordegande familjer från total ruin. De skäl, som i min motion och i öfrigt äro här anförda, tala i min tanke tillräckligt för den begärda afskrifningen. Staten bör göra uppoffringar för den enskilde, och ej den enskilde uppoffras för statens skull. Då jag nu yrkar bifall till min motion, gör jag det i den fulla öfvertygelsen, att rättvisa och billighet kräfva ett bifall till densamma, och jag hoppas, att denna kammare skall låta alla betänkligheter falla och behjerta de små jordegarnes ställning i detta fall.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Carl Ifvarsson: Utan att i öfrigt hafva kunnat höra hvad motionären anförde, så uppfattade jag dock, att han yrkade bifall till sin motion. Jag tager mig deremot friheten, att på de skäl, som utskottet anført, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Svensson i Lösen: Motionären har så väl i sin motion som i sitt anförande tydligt och klart påvisat sakens vikt, men det oaktadt skall jag tillägga några ord. Då regeringen framställde sitt förslag om räntefrihet för detta bolag, hade regeringen icke kunskap om ingenjör Ewes undersökningar och till hvilket resultat han kommit, så att det väl kan sättas i fråga, om regeringen med kännedom om de af honom upplysta förhållanden framställt detta förslag om allenast räntefrihet. Utskottet har i sitt utlåtande relaterat detta förhållande och uttalar såsom sin åsigt, att ifrågasvarande företags misslyckande hufvudsakligen varit att tillskrifva omständigheter, som det ej berott på delegarne att afhjelpa. Men i den följande eftersatsen säger utskottet, att skäl förefinnas att antaga, att de enskilda jordegarne icke äro utan skuld till företagets mindre lyckliga resultat. Den sista af dessa satser tror jag icke vara riktig. Jag tror icke, att det kan påbörjas delegarne, att företaget misslyckats. Skulle någon skuld häfta vid dem, så skulle den ligga deri, att de icke underhållit denna vattenledning. Men den är så felaktigt beräknad, att vid första vårflöde afloppet icke genomsläpper mera än hälften af vattenfloden och pumparne icke kunna fordra upp mera än en fjerdedel af den vattenmängd, som behöfde uppfordras. Och när dessa delegare satt förtroende till en statens tjänsteman och följt hans föreskrifter, så kan det icke läggas dem till last, att företaget misslyckats. Detta sjösänkingsföretag är ganska egendomligt i sitt slag och olikt de allra flesta andra. Orsaken härtill är den, att sjön Väsan ligger i nivå med hafvet och området emellan sjön och hafvet utgöres af en upprullad hafsstrand, hvilket framgår deraf, att man funnit lemningar af farkoster der nere i djuvet. Och af allt framgår, att skulden för det misslyckade företaget icke kan hvälfvas öfver på delegarne utan är den sakkunnige tjänstemannens fel, hvilken begått ett så stort misstag. Jag vill ingalunda klandra statsutskottet för dess utlåtande, då utskottet velat tillse, att något

prejudikat icke komme till stånd, som kunde vara farligt för framtiden i andra liknande fall. Jag tror emellertid, att här föreligger en moralisk om icke juridisk skyldighet för staten att hjälpa, då företagets misslyckande icke ligger till last delegarne utan en statens egen tjänsteman. Och då dertill kommer, att de flesta af dessa delegare äro i små omständigheter, så är detta ett ytterligare skäl att anhålla om bifall till motionärens förslag.

Angående räntefrihet för eller afskrifning af återstoden af ett Vesans härr- och sjöuttömnings- samt odlingsbolag beviljadt lån.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Pehrson* i Törneryd, *Svensson* från Karlskrona och *Lilienberg*.

Chefen för kongl. civildepartementet herr statsrådet von Krusenstjerna yttrade: Af de handlingar, som förelågo hos Kongl. Maj:t, då regeringens proposition i ämnet beslöts i sistlidne december månad, framgick, att det ifrågavarande företaget varit för delegarne ovanligt förlustbringande. En af de hufvudsakliga anledningarna dertill har varit, att den af vederbörande tjänsteman för företaget uppgjorda tekniska planen, på hvilken intressenterna, såsom icke sjelfva sakkunniga, naturligtvis haft full anledning lita, sedermera befunnits vara i nästan alla delar felaktig. Dermed vill jag icke hafva uttalat något klander emot den eller dem, som gjort upp planen. Jag tror, att under de förutsättningar, som för trettio år sedan funnos, och med den ringa kännedom om företag af denna beskaffenhet, som fans, då företaget sattes i gång, äro dessa felaktigheter i planen lätt förklarliga. Men faktum är, att företaget varit förlustbringande, och att intressenterna fått sitta emellan derpå. Emellertid ansåg sig Kongl. Maj:t ej kunna gå längre än statskontoret föreslagit och således böra stanna vid förslag om räntefrihet i stället för afskrifning af lånemedlen.

Sedan frågan förevar hos Kongl. Maj:t, hafva emellertid upplysningar framkommit, som ställa delegarnes förluster i en bjertare dager, än då Kongl. Maj:ts proposition i ämnet beslöts. Det har, såsom här erinrats, i en rättegång blifvit företedt ett intyg af en statens landtbruksingenjör, deri han upplyser, att värdet af jordens förbättring, hvilket värde blifvit i de handlingar, som funnos att tillgå, när Kongl. Maj:ts proposition i ämnet beslöts, upptaget till något öfver 62,000 kronor, rätteligen endast kunde uppskattas till något öfver 16,000 kronor eller till ungefär 46,000 kronor lägre belopp. Och när man nu vet, att de utgifter, som intressenterna fått vidkännas för företaget, uppgått enligt en föregående uppgift till 130,000 kronor och enligt en senare till 170,000 kronor, så är tydligt, att intressenternas förlust visat sig vara större än Kongl. Maj:t haft anledning antaga. Och med afseende å dessa förhållanden, så, derest kammaren skulle finna sig manad, att i anledning af motionärens framställning gå längre än utskottet, har jag icke något att erinra deremot.

Herr Peterson i Hasselstad: Det är fullkomligt riktigt, hvad motionären och en annan talare på denna bänk nyss yttrat i denna fråga, och detta bestyrkes äfven af de handlingar, som

Angående väntefrihet för eller afskrifning af återstoden af ett Vesans kärr- och sjöutömnings- samt odlingsbolag beviljadt lån.
(Forts.)

bifogats dels Kongl. Maj:ts proposition och dels motionen i ämnet. Här föreligger verkligen en fråga, som för de små hemmansegarne, som äro delegare i detta företag, är synnerligen behjertansvärd.

Då denna fråga behandlades på afdelningen af statsutskottet, var motionären i egenskap af utskottssuppleant närvarande och anmodades af afdelningens ordförande att deltaga i öfverläggningens härom. Han sökte då påvisa behöfligheten af en längre gående åtgärd, än den Kongl. Maj:t här föreslagit samt önskade, att hans motion måtte bifallas. Jag hade af handlingarna sett och äfven eljest hört, att detta sjöutömningsföretag misslyckats, och jag hemstälde därför, om icke afdelningen skulle kunna föreslå ett godkännande af motionärens förslag; men jag blef af mina kolleger, de äldre och mera försigtiga ledamöterna på afdelningen, uppmärksamgjord på, hvilket prejudikat man skulle gifva genom att bevilja en så betydlig favör åt detta aftappningsföretag. Enligt hvad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen visat, finnas inom landet många dylika företag, till hvilka staten lemnat lån, och skulle något af dem misslyckas, kunde äfven delegarne deri påkalla samma afseende och välvilja från riksdagens sida som detta bolag. Det kan ju äfven i andra dylika företag finnas sakkunnige, som missat sig i sina beräkningar och gjort felaktiga kalkyler, så att företaget derigenom misslyckats. Vidare fäste mina kamrater uppmärksamheten på, att afdelningen måste vara försiktig och icke afskrifva den återstående skulden 24,236 kr. 68 öre, sedan Kongl. Maj:t endast tillstyrkt räntefrihet för detta belopp. I följd af dessa erinringar kunde jag icke synnerligen hålla på mitt förslag och, så vidt jag kunde finna, var icke heller motionären missnöjd med det resultat, afdelningen kom till, när han till och med tackade afdelningens ledamöter för visad välvilja. Men ehuru utskottet af försigtighet och för att undgå klander icke ansett sig kunna tillstyrka afskrifning af detta bolags skuld, så skall jag icke tycka illa om, derest kammaren nu anser sig böra göra det, hvilket kammaren naturligtvis har full rätt till. Jag tror till och med att kammaren derigenom skulle göra en god gerning, då de ifrågavarande jordegarne i följd deraf skulle få behålla sina små hemman, som de eljest antagligen måste gå ifrån. Jag gör ej något yrkande.

Herr Jonsson i Hof: Det är väl sant, att de jordegare, som denna sak rör, på affären förlorat penningar; och det är också sant, att denna förlust berott på felaktiga beräkningar eller dålig ledning från de personers sida, som haft saken om hand. Men lika säkert är väl äfven, att jordegarne sjelfva haft någon skuld till den förlust, de ådragit sig, ty det är väl ingen, som påtvingat dem detta företag. Jag har dock ingenting emot att bifalla utskottets förslag i ämnet, och jag skulle icke hafva begärt ordet, om man icke förklarar sig vara missbelåten med hvad Kongl. Maj:t begärt. Men då man det gör, tror jag, att en annan kan hafva skäl att gå ännu längre och yrka afslag på alltsammans. Jag vill såsom motstycke mot denna fråga omnämna något liknande, som för omkring tjugufem år sedan passerade i Gefleborgs län. I en socken

skulle utföras ett sjösänkingsföretag, som beräknades kosta omkring 200,000 kronor. Men innan arbetet blef färdigt, hade det kostat 6- å 700,000 kronor. Det var sålunda ungefär samma förhållande dermed som med det nu ifrågavarande företaget; delgarne deri fingo för kostnadernas gäldande gå ifrån sina egendommar, men icke har någon satt i fråga, att staten skulle träda emellan och hjälpa, och icke heller kommer man att göra det.

Jag tror således, att man nu gifver sig in på en princip, som icke är riktig, och jag vill återföra i herrarnes minne, huru som Riksdagen för kort tid sedan behandlade en fråga af likartad beskaffenhet som denna, nemligen om ersättning till en entreprenör af en jernvägsbyggnad i Karlskrona, hvilken på grund deraf, att de af platsmyndigheterna gjorda undersökningarna varit felaktiga, drabbats af förlust och nu begärde, att Riksdagen skulle hålla honom skadeslös. Men Riksdagen fann icke skäl att fästa sig härvid. Måne detta icke är analogt med nu föreliggande sak? Må vara, att den person, som det då gälde, var mera välbergad än dessa små hemmansegare äro.

Jag skall för närvarande icke yrka afslag på Kongl. Maj:ts proposition, men jag vill försäkra herrarne på blekingebänken, att om de länge hålla på med att yrka bifall till motionen, skall jag göra det.

Herr Pehrson i Törneryd: Jag vill visst icke klandra utskottet för det slut, hvartill det i detta fall kommit, ty jag tror, att utskottet ofta är tvunget att afstyra framställningar af äfven sådan art som t. ex. denna. Men det gifves undantagsfall på alla områden, och jag anser, att här föreligger ett sådant. Talarren på norrlandsbänken anförde nyss ett exempel, som efter hans förmenande skulle visa, att ett bifall till en arbetsentreprenörs i Karlskrona framställning om statsbidrag, hvilken af Riksdagen afslagits, varit lika befogadt, som ett bifall till herr Nils Jönssons förelärande motion. Men enligt mitt förmenande är det en väsentlig skillnad mellan dessa båda fall. Åtminstone finnes den skillnaden, att i fråga om jernvägsbyggnaden i Karlskrona entreprenören var en fullt sakkunnig person, som visste eller bort veta hvad han åtog sig att utföra. För öfrigt kom man ju i detta fall in på frågan om entreprenadens natur; och den innebär såsom vi alla veta, att man binder sig vid risken; man kan vinna, men man riskerar också att förlora. Här åter är det ju så, att jordegarna sjelfva icke förstodo sin sak; de måste lita uteslutande på de sakkunnige, och de kunde i sådant afseende väl icke vända sig till andra personer än dem, som staten sjelf i ty fall anbefallt. Det är rent af upprörande att se, hvilka vilseledande beräkningar som ligga till grund för detta arbetes utförande. Om delegarne i företaget kunnat föreställa sig, att kostnaderna skolat blifva ens hälften af hvad de nu i verkligheten blifvit, skulle de sannerligen dragit sig tillbaka. Och att de gjorda felräkningarne äro så många, är dessutom en särskild beaktansvärd omständighet; ty det är icke endast i ett utan nästan i allt som felräkningar egt rum. Jag vågar icke nu

*Angående
väntefrihet för
eller afskrif-
ning af åter-
stoden af ett
Vesans kärn-
och sjuttöm-
nings- samt
odlingsbolag
beviljadt län.
(Forts.)*

Angående räntefrihet för eller afskrifning af återstoden af ett Vesans kärr- och sjöullömnings- samt ollingsbolag beviljadt lån. (Forts.)

ingå i närmare pröfning af denna del af frågan, då jag befarar, att jag derigenom skulle anses mindre grannlaga mot kammaren vid denna sena timme af förmiddagens plenum. Jag antager för öfrigt att alla af oss tagit tillräcklig kännedom om ärendet; och jag är då också öfvertygad om, att herrarne kommit till den åsigt, att man i detta fall handlar bäst, om man låter nåd gå för rätt. Den juridiska rätten har bolaget naturligtvis icke på sin sida, men den moraliska tror jag kammaren kan godkänna genom ett bifall till motionärens framställning, utan att i följd deraf vara bunden i andra förekommande fall.

Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr Jönsson i Gammalstorp: Det var med anledning af herr August Petterssons yttrande, att jag skulle varit belåten med afdelningens förslag, som jag begärde ordet. Förhållandet är så, att jag förklarade inför afdelningen, att, fastän jag fortfarande var af den öfvertygelsen, att afdelningen bordt kunna tillstyrka bifall till min motion, jag likväl var tacksam mot afdelningen derför, att den åtminstone tillstyrkte den kongl. propositionen. Men det innefattar alls icke, att jag var belåten med afdelningens hemställan, utan har bordt betraktas endast som en artighet emot afdelningen.

Herr Carl Ifvarsson: Det är något underligt med denna fråga, det är, såsom en föregående talare yttrade, så, att motionären deltagit i beslutet i denna fråga både inom afdelningen och inom utskottet. Han har der visserligen begärt bifall till sin motion, men båda gångerna tackade han för hvad han fått.

Lika egendomligt var att höra från statsrådsbanken, att sedan ett förslag blifvit framlagdt från Kongl. Maj:t, man gerna skulle se, om kammaren ginge ifrån den kongl. propositionen och antoge något annat. Jag kan icke förstå detta; det förefaller mig något besynnerligt. Nog har jag förut tänkt, att man åtminstone af konungens rådgifvare skulle kunna påräkna, att de skulle bevaka statens rätt i främsta rummet; och jag har antagit, att det skulle så varit förhållandet äfven nu. Jag har äfven tänkt, att statsutskottet hade skyldighet att tillse, att det icke tillstyrkte annat än det, som vore rätt och billigt; och jag föreställer mig, att äfven kammaren helst handlar så, derför tycker jag, att det är något besynnerligt med vacklandet i detta fall. För min del är jag icke alls vacklande, utan jag anser, att det verkliga är skäl att något lindra de stora utgifterna för ifrågavarande jordegare, då man ser, att de i viss mån blifvit vilseledda. Men jag anser det derför icke vara skäl att gå huru långt som helst, i synnerhet som dessa jordegare icke kunna frikännas från all skuld till företagets mindre lyckliga resultat, såsom konungens befallningshafvande också anført. Jag anser, att både Kongl. Maj:ts förslag och utskottets tillstyrkan dertill hafva billighetsskäl för sig, och det är på denna grund jag fortfarande yrkar bifall till utskottets förslag. Jag hoppas, att herr Olof Jonsson icke skall sätta i fråga rent afslag, ty det vore väl något för hårdt. Men man bör dock tänka på,

huru långt man skall gå på billighetens väg, så att man icke genom att skänka efter alltsammans skapar ett vådligt prejudikat för framtiden. Man skall besinna, att många kunna framträda med anspråk, som kanske äro lika berättigade som detta, och man får väl då se till, att man icke alldeles slumpar bort statens medel.

Jag anhåller fortfarande om bifall till utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Enligt de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen proposition *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å densamma i hvad den skilde sig från den af herr Jönsson i ämnet väckta motionen och bifall till samma motion; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Motionären, herr Jönsson begärde likväl votering, hvilken ock försiggick enligt följande af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i utlåtandet n:o 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, i hvad den skiljer sig från herr N. Jönssons i ämnet väckta motion, bifallit samma motion.

Sammanräkningen af rösterna visade 106 ja mot 48 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,42 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Angående väntefrihet för eller afskrifning af återstoden af ett Vesans kärr- och sjöuttömnings- samt odlingsbolag beviljadt lån.